

คู่มือการอบรม หลักสูตรศาสนพิธีกรรมมืออาชีพ

เรียบเรียงโดย
สุชาติ พิมพ์พันธ์

ศูนย์นวัตกรรมการทางสังคมและการบริการวิชาการ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
2568

คู่มือการอบรม
หลักสูตรศาสนพิธีกรมอาชีพ

เรียบเรียงโดย
นายสุชาติ พิมพ์พันธ์
ศน.บ., M.A., ปร.ด.

ศูนย์นวัตกรรมการทางสังคมและการบริการวิชาการ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
2568

คำนำ

เอกสาร คู่มืออบรมศาสนพิธีกรมออาซีฟ นี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการอบรมในหลักสูตร “การพัฒนาศักยภาพบุคลากรสู่การเป็นศาสนพิธีกรมออาซีฟ” ระหว่างวันที่ 12-14 ธันวาคม พ.ศ. 2568 ของ ศูนย์นวัตกรรมทางสังคมและการบริการวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะด้านการประกอบศาสนพิธีและงาน พิธีการที่ถูกต้องตามหลักศาสนา ขนบธรรมเนียม และมารยาทสังคมร่วมสมัย

เอกสารประกอบด้วย 3 บท ได้แก่ บทที่ 1 ศาสนพิธีกรมออาซีฟ นำเสนอคุณลักษณะและบทบาทของผู้ประกอบพิธี บทที่ 2 แนวคิดและหลักการทำงานของศาสนพิธีการร่วมสมัยบริบทปัจจุบัน บทที่ 3 แนวทางจัดพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์สำหรับหน่วยงานภาครัฐ โดยเนื้อหาทั้งสามบทครอบคลุมการดำเนินงานของ ศาสนพิธีกร แนวทางการปฏิบัติงานพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ที่หน่วยงานภาครัฐทั้งภาคท้องถิ่นและ ภาคการศึกษาต้องดำเนินการ

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนามาตรฐานงานศาสนพิธีและ สร้างศาสนพิธีกรมออาซีฟที่มีคุณภาพต่อไป

สุชาติ พิมพ์พันธ์

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
คำนำ.....	ก
สารบัญ.....	ข
สารบัญภาพ	ง
บทที่ 1 ศาสนพิธีกรรมืออาชีพ.....	1
1.1 แนวคิดเกี่ยวกับ ศาสนพิธีกร มรรคนายก โฆษก	1
1.2 ความหมายของศาสนาพิธีกร.....	3
1.3 บทบาทหน้าที่ของศาสนาพิธีกร	3
1.4 จรรยาบรรณของศาสนาพิธีกร.....	8
1.5 การฝึกปฏิบัติพิธีกรรมืออาชีพ	9
1.6 คำถามทบทวนเนื้อหา.....	14
1.7 กิจกรรมฝึกปฏิบัติ (Workshop Activities).....	14
1.8 แนวการจัดกิจกรรมสำหรับวิทยากร	14
1.9 เอกสารอ้างอิง	16
บทที่ 2 แนวคิดและหลักการทำงานของศาสนาพิธีร่วมสมัย	17
2.1 ความหมายและความสำคัญของศาสนาพิธี	17
2.2 ศาสนพิธีตามจารีตการศึกษาคณะสงฆ์ไทย	17
2.3 ประเภทของงานศาสนาพิธีตามการจัดงานของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม	21
2.3 ประโยชน์ของศาสนาพิธี	21
2.4 แบบฝึกหัดทางวิชาการ.....	21
2.5 กิจกรรมฝึกปฏิบัติ (Workshop Activities).....	22
2.6 แนวการจัดกิจกรรมสำหรับวิทยากร	27
2.7 เอกสารอ้างอิง	30
บทที่ 3 แนวทางจัดพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์สำหรับหน่วยงานภาครัฐ.....	31
3.1 พระราชพิธี.....	31
3.2 พิธีราชประเพณี.....	33
3.3 พิธีถวายพระพร/ถวายพระราชกุศล/ถวายราชสักการะ	34

3.4 แนวทางจัดพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์สำหรับหน่วยงานภาครัฐ.....	35
3.5 การจัดที่นั่งพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ในพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์.....	36
3.6 หลักการและเทคนิคการจัดโต๊ะหมู่ถวายราชสักการะ ถวายพระพร และถวายความอาลัย	39
3.7 การถวายความเคารพในพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์.....	47
3.8 คำถามทบทวน	53
3.9 กิจกรรมฝึกปฏิบัติ (Workshop Activities).....	53
3.10 แนวการจัดกิจกรรมสำหรับวิทยากร	54
3.11 เอกสารอ้างอิง	55
ภาคผนวก.....	57
ภาคผนวก ก คำบูชาพระรัตนตรัยและคำถวายในการอบรม.....	58
ภาคผนวก ข ตัวอย่างคำกล่าว เปิด-ปิด สำหรับศาสนพิธีกร	60
ภาคผนวก ค ตัวอย่างบทศาสนพิธีกรสำหรับอบรม	65

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
ภาพที่ 2.1 ตัวอย่างการจัดโต๊ะหมู่ถวายสักการะ.....	41
ภาพที่ 2.2 ตัวอย่างการจัดโต๊ะหมู่ถวายพระพรวันเฉลิมพระชนมพรรษา.....	42
ภาพที่ 2.3 ตัวอย่างการจัดโต๊ะหมู่บูชาถวายอาลัย.....	44
ภาพที่ 2.4 ตัวอย่างเครื่องทองน้อยและเครื่องสักการะรูปเทียนแพ	45
ภาพที่ 2.5 การใช้เครื่องทองน้อย.....	46
ภาพที่ 2.6 การถวายค่านับชาย.....	48
ภาพที่ 2.7 การวันทยาหัตถ์ชาย	49
ภาพที่ 2.8 การถอนสายบัวหญิง	50
ภาพที่ 2.9 การวันทยาหัตถ์หญิง	51

บทที่ 1

ศาสนพิธีกรมืออาชีพ

การเป็นศาสนพิธีกรมืออาชีพไม่ใช่เพียงการกล่าวนำพิธีเท่านั้น แต่มีบทบาทหน้าที่ที่ต้องอาศัยความเข้าใจในหลักศาสนา แบบแผนพิธีการของสถาบัน หน่วยงาน ศาสนพิธีกรต้องรู้บทบาทหน้าที่และปฏิบัติตามจรรยาบรรณอย่างเคร่งครัด และมีทักษะการจัดการบรรยากาศของพิธีได้อย่างสง่างาม บทเรียนนี้จะนำเสนอประเด็นสำคัญเพื่อพัฒนาสู่การเป็นศาสนพิธีกรมืออาชีพ คือ แนวคิดแนวคิดเกี่ยวกับศาสนพิธีกร มรรคนายก โฆษก ความหมายของศาสนพิธีกร บทบาทหน้าที่ของศาสนพิธีกร จรรยาบรรณของศาสนพิธีกร การฝึกปฏิบัติการเป็นศาสนพิธีกร มีรายละเอียดดังนี้

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับ ศาสนพิธีกร มรรคนายก โฆษก

การจัดงานพิธีไม่ว่าจะเป็นพิธีทางศาสนา พิธีทางราชการ งานประเพณีของชุมชน จำเป็นต้องมีบุคคลผู้ทำหน้าที่นำพิธีเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างเรียบร้อย ในพิธีทางศาสนามีบุคคลสามกลุ่มที่ทำหน้าที่คือ “ศาสนพิธีกร” “มรรคนายก” และ “โฆษก” ซึ่งต่างมีบทบาทหน้าที่สำคัญในงาน แต่ก็เกิดสับสนว่าบทบาทเหล่านี้ต่างกันอย่างไร ทั้งสามบทบาทสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างได้ ดังนี้

ประเด็น	ศาสนพิธีกร	มรรคนายก	โฆษก
1. บทบาทหน้าที่	1. ดำเนินพิธีทั้งในงานบุญของชุมชน และงานเกี่ยวเนื่องอื่น ๆ ให้ถูกต้องตามแบบแผนของศาสนา สถาบันกษัตริย์ และแบบแผนของหน่วยงาน เช่น กองทัพ 2. ประสานงานชุมชน พระสงฆ์ เจ้าภาพควบคุมจัดการพิธี ตามแบบแผน	1. ดำเนินงานในการบุญของวัดและชุมชน งานบุญ ประเพณีตามจารีต ประเพณีท้องถิ่น 2. ประสานงานชุมชน พระสงฆ์ จัดการงานให้สำเร็จตามลักษณะของงานของชุมชน 3. ให้คำแนะนำแก่ชาวบ้าน เรื่องการทำบุญให้ทาน รักษาศีล	1. ดำเนินรายการตามกำหนดการ 2. สร้างบรรยากาศให้สนุกหรือไม่เป็นทางการมาก 3. แจ้งข้อมูลให้ผู้ฟังทราบเกี่ยวกับงาน 4. เชื่อมช่วงต่าง ๆ ของกิจกรรม

ประเด็น	ศาสนพิธีกร	มรรคนายก	โฆษก
	3. ให้ความรู้และอธิบาย ขั้นตอนพิธีให้ผู้ร่วมงาน เข้าใจ 4. เป็นผู้นำในการทำพิธี ทางศาสนา	5. เป็นผู้นำในการทำพิธี ทางศาสนาของชุมชน เช่น การไหว้พระสวดมนต์ การ ทำบุญตามกาลของชุมชน การทำบุญถวายทานทั่วไป ของชุมชน	
2. แบบแผนการ ปฏิบัติงาน	ปฏิบัติโดยยึดตามแบบแผน และหลักการของศาสนา หน่วยงาน สถาบัน อย่าง เคร่งครัด	ปฏิบัติตามแบบแผนและ หลักการของศาสนา แต่ สามารถยืดหยุ่นไปตาม ประเพณีและจารีตท้องถิ่น	ไม่จำเป็นต้องมีแบบแผน เพียงคำนึงถึงมารยาทและ ความเหมาะสมของงาน
3. บทในการพูด/ ภาษา	ใช้ภาษาอย่างเป็นทางการ มีแบบแผน มีการ เตรียมการ	ใช้ภาษาตามจารีตประเพณี ท้องถิ่น อาจใช้ภาษาอย่าง เป็นทางการตามโอกาส สำคัญ	ใช้ภาษาไม่เป็นทางการ สลับไหลตามความสนใจผู้ฟัง
4. ทักษะสำคัญ	ทักษะความรู้ในพิธีการ และการจัดการ สถานการณ์	ทักษะการประสานงาน	ทักษะการพูดที่สร้าง บรรยากาศของงานให้มี ความผ่อนคลาย สนุกสนาน
5. ผู้มอบหมาย	เจ้าภาพ	วัด ชุมชน เจ้าภาพ	เจ้าภาพ อาสาขอทำ

จากการเปรียบเทียบบทบาททั้งสามจะเห็นได้ว่า ศาสนพิธีกร มรรคนายกและโฆษก มีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ศาสนพิธีกรเน้นการดำเนินพิธีทางศาสนาให้ถูกต้องตามแบบแผนตั้งแต่ระดับสามัญจนถึงพิธีการ มรรคนายกคือผู้นำด้านศาสนาและงานวัดในชุมชน ส่วนโฆษกทำหน้าที่ให้ข้อมูลประชาสัมพันธ์ทั่วไป และเชื่อมโยงรายการตามกำหนดการ

การเข้าใจบทบาทเหล่านี้จะช่วยให้การทำหน้าที่เป็น “ศาสนพิธีกร” เหมาะสมกับงาน มีความถูกต้องตามแบบแผนของงาน มีความผิดพลาดน้อย การดำเนินกิจกรรมเรียบง่าย อันจะทำให้เสริมสร้างศรัทธาของผู้ร่วมพิธี รักษาเกียรติยศของเจ้าภาพและประธานในพิธี ได้อย่างสมบูรณ์แบบที่สุด

1.2 ความหมายของศาสนพิธีกร

ศาสนพิธีกร คือ ผู้ดำเนินการพิธีทางศาสนา ที่มีบทบาทหน้าที่คือควบคุม ปฏิบัติ และจัดการ ตลอดถึงให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาในการจัดพิธีการทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้พิธีดำเนินอย่างถูกต้อง (กองอนุศาสนาจารย์ กองทัพบก, 2559) ศาสนพิธีกรต้องมีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติศาสนพิธี พิธีกรรม พิธีการ มีไหวพริบ ปฏิภาณ ตัดสินใจ และแก้ไขข้อขัดข้องได้รวดเร็วและเรียบร้อย มีความแม่นยำ ละเอียด รอบคอบ และปฏิบัติตนให้เหมาะสมตามกาลเทศะ มีมารยาทเรียบร้อย (กรมศาสนา, 2549, น. 14-15)

1.3 บทบาทหน้าที่ของศาสนพิธีกร

ศาสนพิธีกร คือ มีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินพิธีตั้งแต่เริ่มต้นจนจบพิธี เพื่อให้พิธีเป็นไปตามแบบแผนที่ชุมชนหรือข้อปฏิบัติที่มาแต่โบราณ โดยมีหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ ควบคุม (control) ปฏิบัติ (perform) และจัดการ (manage) (กองอนุศาสนาจารย์ กองทัพบก, 2559) มีรายละเอียด ดังนี้

1.3.1 ศาสนพิธีกรเป็นผู้ควบคุม (controller) ศาสนพิธีกรต้องควบคุมพิธีให้ถูกต้องตามแบบแผน การทำหน้าที่ควบคุมพิธีต้องมีระเบียบและถูกต้องตามหลักศาสนาพิธี เช่น ควบคุมลำดับพิธีตามกำหนดการและแบบแผนที่ถือปฏิบัติ การควบคุมบรรยากาศของการจัดงาน เป็นต้น

1) การควบคุมลำดับพิธีให้ถูกต้องตามแบบแผนศาสนพิธีมี “แบบแผน” ที่วางไว้ เช่น ลำดับการนิมนต์พระลำดับการอาราธนาศีล การเจริญพระพุทธมนต์ การถวายทาน และกรวดน้ำ คำกล่าวปิดพิธี ศาสนพิธีกรต้องทราบลำดับเหล่านี้อย่างถูกต้อง และดำเนินการตามกำหนดการโดยไม่ผิดขั้นตอน เพราะการผิดลำดับอาจทำให้พิธีเสียหรือเกิดความไม่เหมาะสม เช่น เรียกเจ้าภาพถวายทานผิดเวลา สัมอาราธนาศีลก่อนสวด เป็นต้น การทำตามแบบแผนที่วางไว้ เพื่อรักษาศรัทธาและความงดงามของพิธี

2) การควบคุมบรรยากาศในพิธี บรรยากาศเป็นสิ่งสำคัญ เพราะพิธีทางศาสนาเกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความสงบ และการสำรวมในจิตใจ พิธีกรต้องทำให้บรรยากาศโดยรวมเกิดความสงบ สมเกียรติ มีระเบียบและสื่อถึงความนอบน้อมในศาสนา ดังนั้น จังหวะเสียงพูด น้ำเสียง การเชิญพระ การเรียกแขก หรือการเว้นช่วงเวลาดำเนินการพิธี ล้วนส่งผลต่อบรรยากาศทั้งสิ้น

3) การควบคุมผู้เข้าร่วมพิธีจำนวนมากอย่างมีระเบียบ ในงานบุญหรืองานศพ ผู้ร่วมงานอาจมีเป็นร้อยคนขึ้นไป พิธีจะดำเนินไปได้อย่างราบรื่น พิธีกรต้องสามารถควบคุมให้คนจำนวนมาก “ทำพร้อมกัน” ในลำดับเดียวกัน เช่น เมื่อถึงเวลาฟังพระสวด ต้องขอให้ทุกคนนั่งเรียบร้อย เวลาวงดอกไม้จันทน์ต้องประกาศเรียงลำดับ และเรียนเชิญให้เป็นไปตามคิว เมื่อถึงเวลาถวายทานต้องเรียกเจ้าภาพ

พร้อมกัน ไม่แตกแถว ไม่สะดุด พิธีกรที่ดีจะทำให้คนจำนวนมากสามารถ “ขยับพร้อมกันอย่างเป็นระเบียบ” โดยใช้คำพูดสุภาพ นอบน้อม และชัดเจน เพียงประโยคเดียวให้งานสามารถเปลี่ยนบรรยากาศให้สงบ และพร้อมเข้าสู่พิธีได้ทันที

4) ความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า พิธีกรที่ดีต้องสามารถรับมือกับเหตุการณ์ไม่คาดคิดโดยไม่ทำให้พิธีสะดุด เช่น ไมโครโฟนมีปัญหา พระสงฆ์มาช้า เจ้าภาพลืมนำเครื่องไทยธรรม เด็กส่งเสียงดัง แยกเดินออกกลางพิธี พิธีกรต้องใช้สติกำกับหาวิธีแก้ที่เหมาะสม พูดด้วยน้ำเสียงปกติ ไม่ตื่นตระหนก หาทางออกที่ดี หรือกับเจ้าภาพ หรือผู้ใหญ่ในงานให้ดีแล้วตัดสินใจ

ตัวอย่างที่คำพูดเพื่อการควบคุม

หากถึงเวลาที่จะอาราธนาศีล แต่ผู้ร่วมงานยังเดินไปเดินมา พิธีกรต้องกล่าวว่า “ขอเรียนเชิญญาติโยมทุกท่านนั่งประจำที่ เพื่อเตรียมเข้าสู่พิธีอาราธนาศีลนะครับ/ค่ะ”

ถ้าญาติจำนวนมากออกมาพร้อมกันจนเกิดความวุ่นวาย พิธีกรต้องกำกับว่า “ในลำดับต่อไปจะเป็นพิธีวางดอกไม้จันทน์ ขอเรียนเชิญญาติใกล้ชิดก่อนนะครับ/ค่ะ” จากนั้นจะเชิญแขกผู้มีเกียรติที่ละแถวเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย ขอขอบคุณครับ”

หากมีความผิดพลาด พิธีกรต้องแก้สถานการณ์อย่างนอบน้อม เช่น พระสงฆ์อาจลงเลที่จะเริ่มสวดเพราะไม่แน่ใจว่าพิธีพร้อมหรือยัง ควรกล่าวว่า “ขอภัยครับ ขอนิมนต์พระคุณเจ้าเริ่มบทสวดได้เลยครับ”

หากเกิดปัญหากับระบบเสียงควรพูดสื่อสารให้คนรู้ให้ชัดเจน เช่น “ขอประทานโทษท่านผู้มีเกียรติสักครู่ ขณะนี้กำลังปรับเครื่องเสียงนะครับ/ค่ะ”

หากเกิดเหตุการณ์วุ่นวาย แม้จะรู้ว่าใครผิด หลีกเลียงการตำหนิทุกกรณี ควรพูดว่า “ขอความร่วมมือท่านเจ้าภาพ หรือเจ้าหน้าที่ได้ช่วยดูแลท่านที่ต้องการความช่วยเหลือด้วยครับ/ค่ะ”

1.3.2 ศาสนพิธีกรเป็นผู้ปฏิบัติ (performer) การปฏิบัติของศาสนพิธีกรต้องแสดงออกต่อหน้าชุมชนตลอดเวลา สายตาทุกคู่จะมองพิธีกร หูทุกคู่ในงานจะฟังพิธีกร การแสดงตนของพิธีกรต้องมีการละเทศะ เช่น การแต่งกาย ท่วงท่าวาจา การกล่าวนำ นอกจากนี้ยังต้องแสดงถึงความสุขุม แก้ไขสถานการณ์ได้ดี การปฏิบัติที่เหมาะสมมีดังนี้

1) การแสดงตนอย่างมีวินัย ศาสนพิธีกรต้องการตรงต่อเวลา การประกอบพิธีจะมีช่วงระยะเวลาชัดเจน เช่น เวลาถวายภัตตาหาร เวลาเจริญพระพุทธมนต์ เวลาแสดงพระธรรมเทศนา เป็นต้น หลักการสำคัญ คือ

- (1) มาถึงสถานที่ก่อนเวลาเพื่อตรวจอุปกรณ์
- (2) เริ่มพิธีตามกำหนดการ

(3) จัดเวลาให้พระสงฆ์พักและเสร็จพิธีตามสมควร

(4) ไม่ปล่อยให้พิธี “ยืดเยื้อ” เพราะพิธีกรทำงานช้า

(3) การแสดงออกทางกายที่สุ่ม สำนวน และมีกาลเทศะ

2) การใช้ภาษาพูด ศาสนพิธีกรต้องใช้เสียงและถ้อยคำให้เหมาะสมกับพิธี ไม่พูดเร็ว ไม่ตะโกน และไม่ใช้ภาษาเล่นล้อเลียน เพราะเสียงของพิธีกรคือสิ่งที่นำพาบรรยากาศของพิธีทั้งหมด การพูดจึงต้องชัดถ้อยชัดคำ น้ำเสียงสุภาพ อ่อนโยน ใช้ภาษากลางที่คนส่วนใหญ่เข้าใจ ไม่ใช่คำหยาบ ไม่ใช่สรพนามที่ไม่เหมาะสม หลีกเลี่ยงการตำหนิทุกกรณี

3) การใช้ภาษากาย ศาสนพิธีกรต้องเดินยืนนั่งสง่าและสงบ ขวนศรัทธา การยืนต้องตัวตรง สีหน้าเรียบร้อยยิ้มแย้ม การเดินต้องเดินช้า ๆ มั่นคงไม่รีบร้อน ไม่นั่งไขว่ห้าง หรือทำกิจวัตรที่ไม่เหมาะสม ไม่เล่นโทรศัพท์ ไม่หัวเราะเสียงดัง

4) ความเหมาะสมของการแต่งกาย การแต่งกายของศาสนพิธีกรเป็นสิ่งที่สะท้อนความเคารพต่อพิธีและความเป็นมืออาชีพ โดยยึดหลักสำคัญ คือ ใช้โทนสีสุภาพตามประเภทงาน เช่น งานมงคล สีสุภาพ เช่น ขาว ครีมน งานศพสีดำหรือขาวไม่สวมเครื่องประดับเยอะ หรือชุดผ้าไทยแสดงอัตลักษณ์ชุมชน หรือชุดสุทราสกลสีเทา หรือกรมท่า จะได้หลายงาน ไม่แต่งหน้าเข้มจนเกินไป

1.3.3 ศาสนพิธีกรคือผู้จัดการ (manager) ศาสนพิธีกรต้องเป็นผู้ประสานงานให้การดำเนินงานสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งหมายถึงการดูแลจัดการทุกส่วนของพิธีทั้งก่อนพิธี ระหว่างพิธี และหลังพิธี เพื่อให้พิธีดำเนินไปจนสำเร็จอย่างสมบูรณ์ บทบาทนี้ครอบคลุมทั้ง การประสานงานคน และการจัดการสิ่งของสถานที่ เช่น การประสานงานกับคณะสงฆ์ เจ้าภาพและผู้ร่วมพิธี ตลอดจนการจัดอุปกรณ์ จัดการสถานที่ เป็นต้น มีรายละเอียดดังนี้

1) การประสานงานกับคณะสงฆ์ ศาสนพิธีกรต้องรู้จักประสานงานกับพระสงฆ์อย่างเหมาะสม ทั้งเรื่องเวลานิมนต์ จำนวนพระภิกษุที่ต้องใช้ การจัดอาสนะ บทเจริญพระพุทธมนต์ การถวายไทยธรรมที่เหมาะสม โดยมีหลักปฏิบัติ ดังนี้

(1) ก่อนเริ่มพิธี ศาสนพิธีกรต้องโทรไปวัด หรือพบเจ้าอาวาสเพื่อส่งฎีกานิมนต์อย่างเป็นทางการ นิมนต์พระภิกษุให้ครบจำนวน

(2) ปรีกษากับพระภิกษุประธานสงฆ์ล่วงหน้าว่าจะสวดบทใด เพื่อกำหนดเวลาให้เหมาะสม

2) การประสานงานกับเจ้าภาพ เจ้าภาพมักไม่มีความรู้ด้านศาสนพิธี ดังนั้นพิธีกรต้องทำหน้าที่เป็นผู้บอกขั้นตอนและให้คำแนะนำ ตั้งแต่การจัดสถานที่ การเตรียมอุปกรณ์ จนถึงการส่งพระสงฆ์ โดยจัดการดังนี้

(1) บอกเจ้าภาพว่าต้องเตรียมอะไรบ้าง เช่น พานดอกไม้ ธูป เทียน น้ำปานะ เครื่องไทยธรรม ตามลักษณะของงานให้ครบถ้วน เป็นต้น

(2) นัดเวลาให้เจ้าภาพพร้อมก่อนพิธีอย่างน้อย 15–30 นาที เพื่อให้ซักซ้อมลำดับ

(3) อธิบายให้เจ้าภาพรู้ว่าต้องทำอะไรในช่วงถวายทาน กรวดน้ำ หรือวางดอกไม้จันทน์

3) การดูแลผู้ร่วมพิธี พิธีกรต้องสื่อสารกับผู้ร่วมงานจำนวนมากหลายร้อยคนให้เข้าใจตรงกัน พิธีกรควรชี้แจงกำหนดการก่อนดำเนินพิธีโดยชี้แจงขั้นตอนสำคัญให้ละเอียดและเน้นย้ำ การชี้แจงกำหนดการจะทำให้ผู้ร่วมงานทราบ เวลาเริ่มพิธี ลำดับขั้นตอนที่จะต้องทำหรือรอ

4) การช่วยเหลือประธานในพิธี ศาสนพิธีต้องเชิดชูเกียรติของประธานในพิธี ความผิดพลาดของประธานในพิธีถือเป็นความผิดของพิธีกร ประธานในพิธีส่วนใหญ่ไม่มีรู้พิธีอย่างละเอียด ศาสนพิธีกรต้องสื่อสารกับประธานโดยการพูดคุยส่วนตัวให้ทราบก่อนในบางเรื่องที่ไม่ควรพูดออกเครื่องขยายเสียง เช่น เรื่องการเดินตามจุดที่มีการกำหนดไว้ การกดสวิสเปิดงานหรือจุดธูปเทียน แต่หากไม่มีเวลาพอจะสื่อสารก่อนให้ช่วยเหลือผ่านการพูดออกเครื่องขยายเสียงในลักษณะการใช้ภาษาดำเนินพิธี ไม่ใช่การแนะนำประธานโดยตรง ในงานที่ประธานต้องกล่าวและมีบทกล่าว/อ่านการอ่านคำภาษาบาลี พิธีกรต้องเขียนคำอ่านให้ชัด

5) การจัดการสถานที่และอุปกรณ์ ศาสนพิธีกรต้องตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์ทั้งหมดก่อนเวลา และมั่นใจได้ว่าใช้ได้ และต้องตรวจสอบสถานที่ว่าสะอาด โต๊ะเก้าอี้วางเรียบร้อย แนวทางการจัดการของศาสนพิธีกร ดังนี้

(1) ก่อนพิธี พิธีกรต้องเดินตรวจห้องพิธีอย่างละเอียด พิธีกรมือใหม่อาจต้องการเขียนรายการและตรวจรายการ (Check List) รายการสำคัญ เช่น

- ✓ บัญชีนิมนต์และโทรทวนเวลากับคณะสงฆ์หากจำเป็นเรื่องเวลา
- ✓ โต๊ะหมู่วางถูกต้อง
- ✓ ดอกไม้มีครบ 2 แจกันหรือไม่
- ✓ ธูป-เทียน ตั้งตรงหรือติดขนวน
- ✓ ไมโครโฟนมีเสียงดีหรือไม่
- ✓ น้ำดื่มพระสงฆ์
- ✓ สิ่งของ/ผ้าไตรสำหรับถวาย
- ✓ เครื่องไทยธรรม
- ✓ บัญชีรายนามผู้ถวาย/ผู้วางผ้าบังสุกุล

- ✓ พานใส่ของในพิธี
- ✓ ชักซ้อมคำกล่าวของประธาน

(2) ขณะดำเนินพิธี

ศาสนพิธีการต้องคุมจังหวะพิธีไม่ให้ล่าช้าหรือรีบเร่งเกินไป แจ้งเตือนหรือบอกขั้นตอนให้ผู้ร่วมงานเข้าใจ ผ่านบทพิธีกรที่เหมาะสม เช่น “ขณะนี้เข้าสู่พิธีเจริญพระพุทธมนต์ ขอทุกท่านนั่งสำรวม”

ศาสนพิธีกรต้องประดับประดาเครื่องบรรพชาให้สงบ นอบน้อม หากมีความผิดพลาด เช่น การให้ศีลของพระภิกษุ กล่าวผิดข้อ ก็ต้องว่าตามไปก่อน ไม่ควรว่าขัดกับพระภิกษุ

(3) หลังพิธี พิธีกรต้องประกาศปิดพิธีด้วยความสุภาพ ขอขอบคุณพระสงฆ์และผู้ร่วมงานจัดการให้มีการจัดเก็บของอำนวยความสะดวกในการส่งพระสงฆ์ออกจากพิธีร่วมกับเจ้าภาพ พิธีกรต้องตรวจสอบการดับธูปเทียน ตรวจสอบสิ่งของถวายพระภิกษุที่จะนำส่ง ประกาศเตือนเรื่องการออกจากพิธีและเส้นทางส่งพระสงฆ์ผู้ร่วมงานทราบ เพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็ว

6) การจัดการเวลา งานศาสนาพิธีต้องตรงเวลา เนื่องจากบางพิธีมีเวลาจำกัด เช่น พิธีทำบุญฉันเพลที่ต้องจำกัดเวลาก่อนเที่ยง พิธีศพต้องเริ่มสวดตรงเวลา พิธีกรจึงเป็น “ผู้คุมจังหวะเวลา” ของงานอย่างแท้จริง ดังนั้น พิธีกรต้องเรียกเจ้าภาพ ประกาศเตือน ประธานพระ และเริ่มพิธีตามเวลา

ตัวอย่างการพูดในสถานการณ์ที่พิธีกรต้องทำหน้าที่เป็น “ผู้จัดการ”

กรณีงานทำบุญบ้านเจ้าภาพลืมเตรียมพานดอกไม้ พิธีกรต้องหาอุปกรณ์สำรอง และจัดให้พิธีเริ่มตามเวลาพร้อมทั้งอธิบายเจ้าภาพอย่างสุภาพว่า “เดี๋ยวผม/ฉันจัดเตรียมให้ครับ/ค่ะ ไม่ต้องกังวล”

กรณีงานสวดพระอภิธรรมศพมีผู้ร่วมงานมาแน่นศาลาวัด พิธีกรต้องจัดการที่นั่งให้เพียงพอ จึงขอให้เด็กเล็กนั่งด้านหลัง และประกาศเวลาสวดให้ชัดเจน ประกาศอย่างสุภาพว่า เจ้าภาพต้องขอขอบคุณทุกท่านที่มาร่วมเป็นเกียรติในงาน และขอร้องยี่สิบสถานที่อาจรงรับไม่เพียงพอ จึงขอความกรุณาเด็กเล็กนั่งตักผู้ปกครอง หรือท่านอาจขยับไปนั่งด้านหลัง ที่เจ้าหน้าที่จัดเพิ่มเติม อาจจะมีพื้นที่ให้ลูกหลานได้ขยับเล่นได้สะดวก ขอขอบคุณครับ/ค่ะ”

ในพิธีศพที่มีคนจำนวนมาก พิธีกรต้องประกาศว่า “ขอเรียนเชิญทุกท่านนั่งประจำที่ เพื่อเข้าสู่พิธีสวดพระอภิธรรมในอีก 1 นาทีครับ/ค่ะ”

การพูดแนะนำประธานควรพูดว่า “ขอเรียนเชิญประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยโดยการกดสวิทไฟฟ้าหน้าโต๊ะหมู่บูชา” หรือ “เมื่อประธานได้ถวายเครื่องไทยธรรมแล้วจะกลับเข้านั่งประจำที่เพื่อรับพรจากคณะสงฆ์และกรวดน้ำเป็นลำดับไป”

สรุป ศาสนพิธีกรไม่ใช่เพียงเป็นผู้ “พูดหน้าพิธี” เท่านั้น แต่ต้องแสดงบทบาทหน้าที่หลายอย่าง ศาสนพิธีกรจึงต้องใช้ความละเอียด รอบคอบ และความรับผิดชอบสูง ศาสนพิธีกรไม่เพียงแต่นำประกอบพิธีทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังมีส่วนร่วมในการควบคุมกำกับ แสดงตนเป็นผู้นำในกิจกรรมและจัดการกิจกรรมที่มีความหมายเกี่ยวกับศรัทธาศาสนา ความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคม และเกียรติทางสังคมของผู้คน

1.4 จรรยาบรรณของศาสนพิธีกร

จรรยาบรรณของศาสนพิธีกร คือ หลักการที่กำหนดมาตรฐานความประพฤติของผู้ทำหน้าที่ในการดำเนินพิธีทางศาสนาให้ถูกต้อง เหมาะสม และงดงามตามแบบแผน การเป็นศาสนพิธีกรไม่ใช่เพียงการกล่าวหน้าพิธี แต่เป็นบทบาทที่ต้องอาศัยความสำรวม สุภาพ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา และมีสติรู้กาลเทศะอยู่เสมอ ผู้ทำหน้าที่ต้องเคารพศาสนา เคารพพิธี และเคารพผู้ร่วมงาน ทั้งต้องรักษาศรัทธาและความเชื่อมั่นของชุมชน จรรยาบรรณเหล่านี้คือพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่ข้อควรทำและข้อห้ามของการเป็นศาสนพิธีกร ในที่นี้ผู้เขียนเสนอจรรยาบรรณ 10 ประการ เรียกว่า **7 ต้อง 3 ไม่ (7 Do and 3 Don't)** ต่อไปนี้

1.3.1. ต้องมีความเคารพในพระรัตนตรัย

ศาสนพิธีกรต้องเคารพในพระรัตนตรัย ทั้งกาย วาจาใจ ในทางกายต้องสำรวมระวัง การเดิน การยืน อย่าให้เกิดการข่มพระพุทธรูป พระสงฆ์ หรือคัมภีร์พระธรรมหากมีการจัดตั้งไว้ในพิธี ในทางวาจาต้องมีการพูดจาและใช้ภาษาที่เหมาะสม เชิญพระภิกษุอย่างถูกต้องลำดับและให้เกียรติ

1.3.2. ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรม

ศาสนพิธีกรต้องวางตัวดี มีศีล มีความสำรวม เพราะต้องทำหน้าที่เป็นตัวอย่างของความดีงามที่พึงมีในบุคคล การเป็นผู้ดำเนินพิธีต้องเป็นคนที่ดีในชุมชน “ไว้วางใจ” ในความประพฤติ

1.3.3. ต้องสำรวม กิริยา วาจา ให้สุภาพเสมอ

ศาสนพิธีกรสำรวมกาย วาจาตามกาลเทศะ ต้องพูดคำจริงและเป็นประโยชน์ การพูดการประกาศต้องใช้น้ำเสียงสุภาพ

1.3.4. ต้องมาก่อนเวลา

ศาสนพิธีกรต้องมาก่อนเวลาเพื่อตรวจสอบความพร้อมก่อนพิธีทุกครั้ง ไม่ขาดนัด หรือเลื่อนเวลางานโดยไม่จำเป็น

1.3.5. ต้องรู้หลักศาสนาพิธี

ศาสนพิธีกรต้องศึกษาศาสนาพิธีให้รู้ชัด รู้ลำดับพิธี รู้วิธีเชิญพระ อาราธนาศีล อาราธนาพระปริตร แยกประเภทพิธีให้ถูก ศาสนพิธีกรต้องทำพิธีตามแบบแผนพระพุทธศาสนาอย่างตรงไปตรงมา การดัดแปลงพิธีต้องมีเหตุผลรองรับที่น่าเชื่อถือ

1.3.6. ต้องเป็นผู้ทำงานร่วมกับชุมชนได้ดี

ศาสนพิธีกรต้องต้องประสานงานหลายฝ่าย และรักษาบรรยากาศให้เรียบร้อย ไม่สร้างความขัดแย้งในงานหรือในชุมชน

1.3.7. ต้องรักษาศรัทธาของผู้ร่วมพิธี

ศาสนพิธีกรต้องคุ้มครองผู้ร่วมพิธีให้อบอุ่น สงบ ร่มเย็นพิธีกรต้อง พิธีทำให้เกิดศรัทธา ต้องดำเนินด้วยความงดงาม

1.3.8. ไม่หวังผลประโยชน์จากการเป็นพิธีกร

ศาสนพิธีกรเป็นงานศาสนาและเป็นงานจิตอาสา ไม่ใช่งานอาชีพที่เรียกร้องรายได้ ศาสนพิธีกรต้องไม่เรียกร้องผลประโยชน์ใด ๆ หากเจ้าภาพจะให้สินน้ำใจก็อาจรับได้

1.3.9. ไม่ยุ่งเกี่ยวกับความขัดแย้ง

ศาสนพิธีกรไม่เข้าข้างฝ่ายใด ไม่ใช้ตำแหน่งศาสนพิธีกรวิพากษ์วิจารณ์บุคคลในขณะปฏิบัติงาน หากมีคนขัดแย้งกันในงาน ไม่ฟังเพียงฝ่ายหนึ่งแล้วพูดข่มอีกฝ่ายหนึ่ง ศาสนพิธีกรต้องประสานงานหลายฝ่าย และรักษาบรรยากาศให้เรียบร้อย

1.3.10. ไม่แต่งเติมพิธีด้วยความเชื่อส่วนตัวโดยไม่มีหลักฐาน

ศาสนพิธีกรต้องทำเฉพาะสิ่งที่มีในแบบแผนเท่านั้นไม่เพิ่มพิธีโดยไม่มีเหตุผล ไม่ชักนำพิธีไปสู่ความงมงาย หรือไม่พูดสิ่งที่ไม่อยู่ในหลักพุทธศาสนา

1.5 การฝึกปฏิบัติพิธีกรมืออาชีพ

1.5.1 การทำบทพิธีกร หรือ สคริปต์ (Script)

บทพิธีกร คือ ข้อความที่พิธีกรเตรียมไว้ล่วงหน้าเพื่อใช้ในพูดพิธี บทพิธีกรจะจัดลำดับพิธีให้ชัดเจนขึ้นนอกเหนือจากกำหนดการทั่วไป บทพิธีกรช่วยให้พิธีกรไม่ลืมเนื้อหาสำคัญ รู้จุดเปลี่ยนในการพูด และสามารถประสานกับกิจกรรมต่าง ๆ ของพิธีได้ บทพิธีกรเป็น “โครงสร้าง” (framework) ที่พิธีกรสามารถปรับแต่งได้ตามสถานการณ์จริง แต่มีจุดหลัก (key points) ที่ต้องอยู่ในบทพิธีกรเพื่อให้พิธีเสร็จสิ้นครบถ้วน

หลักการในการทำบทพิธีกรมืออาชีพ

1) หลักศาสนา บทพิธีกรต้องเขียนโดยอ้างอิงคำสอนของพระพุทธศาสนา รากฐานของพิธีกรรมหรือกิจกรรมมาจากฐานความรู้และแรงบันดาลใจจากหลักคำสอน บทพิธีกรจึงไม่ใช่เพียงคำกล่าวทั่วไป แต่ควรเชื่อมโยงหลักธรรม พิธีกรต้องสามารถอ้างอิงถึงคำสอน เช่น ศีล 5 อริยสัจ 4 การเจริญสติ ฯลฯ

และเชื่อมโยงกับบริบทงาน เช่น งานทำบุญ งานมงคล งานวันสำคัญทางศาสนา ศาสนพิธีกรต้องสามารถให้ความหมายแก่บทพิธีกรว่า “พิธีนี้ทำไปเพื่ออะไร” “เชื่อมกับหลักธรรมอะไร” สิ่งนี้ทำให้ผู้ร่วมพิธีรู้และเข้าใจ “หลักธรรม” ของศาสนาด้วย ไม่ใช่เพียง “ทำตามธรรมเนียม” ได้เท่านั้น

2) หลักพิธีการ บทพิธีกรต้องเขียนจากหลักการและวิธีปฏิบัติของพิธี ขั้นตอนปฏิบัติพิธีจะถูกกำหนดจากหน่วยงานและเผยแพร่เป็นเอกสารที่ทราบชัดทั่วกัน เช่น กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักพระราชวัง มหาเถรสมาคม กองทัพบก เป็นต้น หากไม่มีความรู้เพียงพอต้องค้นคว้าเพิ่มเติมก่อนจัดทำบท หากพบว่าผิดพลาดก็แก้ไขทันที และควรติดตามความเปลี่ยนแปลงที่อาจมีการแก้ไขเสมอ

3) หลักภาษา การใช้ภาษาไทยต้องอิงกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานเป็นหลัก หรือเอกสารหลักอื่น ๆ รวมถึงธรรมเนียมการใช้ทั่วไปของท้องถิ่น

4) หลักการมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมจะผู้เกี่ยวข้องที่มีอิทธิพลในงาน ผู้ดูแลส่วนต่างๆ หากส่วนใดเข้าใจไม่ชัดเจนโดยเฉพาะชื่อคน ตำแหน่ง คำเฉพาะ เป็นต้น การเขียนบทพิธีกรจะต้องผ่านการหารือกับเจ้าภาพอย่างรอบคอบ

เทคนิคและวิธีการเขียนบทพิธีกรศาสนาพิธีกรมืออาชีพ

1) ใช้ขั้นตอนของพิธีการมาเป็นกรอบเขียนบทพิธีกร ศาสนพิธีกรมือใหม่ควรเขียนให้ละเอียดว่าจะพูดอะไรในแต่ละขั้นตอน เมื่อมีประสบการณ์มากขึ้นสามารถรวมขั้นตอนเข้าให้กระชับ จนถึงเหลือเฉพาะจุดสำคัญ เช่น เปิด-ถวาย-ปิด หรือ เปิด-วาง-ปิด จนกระทั่งศาสนพิธีกรสามารถทำบทพิธีกรเพียงหน้าเดียวได้ และข้อมูลประกอบ เช่น คำถวายภาษาบาลีที่ยังจำไม่ได้ หรือจำได้แต่ควรถือไว้กันลืม บัญชีรายชื่อคน รายชื่อหน่วยงาน

2) ใช้ตัวอักษรใหญ่ ตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่จะช่วยให้เห็นชัดในการชำเลื่องมอง ศาสนพิธีกรต้องไม่ก้มหน้าอ่านบท แต่จะต้องใช้การชำเลื่อง ยกเว้นจุดสำคัญที่ต้องอ่าน

3) ใส่เลขหน้าให้ชัดเจนที่หัวกระดาษ บทพิธีกรที่จำนวนหน้าหลายหน้าต้องใส่ให้ชัดเจน การไม่ใส่เลขหน้าหรือตัวอักษรเลขหน้าเล็กอาจเกิดปัญหาใหญ่หากมีการหลุดหรือดึงออกจากแผ่นรองบทพิธีกร การเปิดหน้าผิดจะทำให้การดำเนินพิธีจะเกิดความผิดพลาดมาก

4) เว้นระยะห่างบรรทัดให้ห่างประมาณ 1.5 ระดับ ถ้าเป็นกรเขียนก็เว้นบรรทัด การเว้นระยะห่างบรรทัดหรือเว้นบรรทัดจะมีพื้นที่ในการแก้ไขได้ง่ายและชัดเจน บทพิธีกรจำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมหน้างานเสมอ

5) เว้นช่องว่างใส่จุด “.....” ไว้ในบทในจุดที่ต้องการข้อมูลหน้างาน

6) ใส่ข้อความในวงเล็บเตือนการกระทำของพิธีกร ไม่ใช่บทพูด เช่น (ศาสนพิธีการอาราธนาธรรม)

7) ระมัดระวังบทศาสนพิธีกรจะพ่วงกับบทโฆษกมากเกินไป จนทำให้บทศาสนพิธีกรมีความเยิ่นเย้อและมีสำนวนภาษามากเกินไป อาจทำให้พิธีการเสียหาย หรือยืดเกินไป

8) บทพิธีกรในงานราชพิธี รัฐพิธี ไม่มีการกล่าวนำหรือกล่าวเชิญในแต่ละขั้นตอนพิธี แต่พิธีกรจะแจ้งกำหนดพิธีให้ทราบตั้งแต่การกล่าวเปิด ไม่มีแทรกกลอนในบท ไม่ใช่คำพูดเยิ่นเย้อ ดังนั้น ศาสนพิธีกรต้องดำเนินไปตามลำดับพิธี อาจกล่าวเชิญหรือแนะนำหากจำเป็นหรือเกิดผิดพลาดเท่านั้น

สรุปได้ว่า บทพิธีกร (Script) คือเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้พิธีกรควบคุมพิธีได้อย่างเป็นระบบ การเขียนบทที่ดีต้องมีหลักการ 4 อย่างคือ หลักศาสนา หลักพิธีการ หลักภาษา หลักการมีส่วนร่วม และมีเทคนิคการออกแบบที่เหมาะสมแก่การนำไปใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะของงาน

เคล็ดลับ (Trick) การใช้คำในบทศาสนพิธีกรกับประธาน

“เรียน...” “เรียนเชิญ...” ใช้กับการพูดกับคนทั่วไปเป็นรายคน เช่น “เรียนเจ้าภาพ...” “เรียนเชิญคุณ...ถวายจตุปัจจัย”

“กราบเรียน...” “กราบเรียนเชิญ...” ใช้กับประธานในพิธี หรือคนหมู่่มาก เช่น “กราบเรียน นาย..ประธานในพิธี...” “กราบเรียน ผู้มีเกียรติทุกท่าน...”

“ท่าน” ใช้หน้าหน้าตำแหน่ง เช่น “กราบเรียน ท่านนายกองค์การบริหารส่วนตำบล...นาย...ประธานในพิธี” ไม่ใช่ “ท่าน” นำหน้าชื่อบุคคล เพราะ “ท่าน” จะใช้กับชื่อบุคคลที่มีเชื้อพระวงศ์ เช่น ท่านวัชรวงศ์ วิวัชรวงศ์

ถ้าประธานในพิธีมาในฐานะหัวหน้าหน่วยงาน ให้กล่าวตำแหน่งก่อนชื่อ เช่น “กราบเรียน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล...นาย...ประธานในพิธี” อาจไม่กล่าวชื่อก็ได้หากเอ่ยครั้งที่สองขึ้นไป

ถ้าประธานพิธีมาในฐานะส่วนตัวให้กล่าวชื่อก่อนตำแหน่งและไม่ใช่ “ท่าน” นำหน้าชื่อ เช่น “กราบเรียน นาย...นายกองค์การบริหารส่วนตำบลประธานในพิธี”

เคล็ดลับ (Trick) การใช้คำในบทศาสนพิธีกรกับพระสงฆ์

“นมัสการ” “กราบนมัสการ” หมายถึง การแสดงความเคารพต่อพระรัตนตรัย มาจากคำบาลีว่า นโม นมะมี นมะสสามิ ใช้ได้แทนกันทุกกรณี แต่คำ “กราบนมัสการ” จะเป็นทางการมากกว่า

“อาราธนา” ใช้เพื่อขอให้พระภิกษุกล่าวให้โอวาทหรือเทศนาหรือสวดโดยไม่มีการเคลื่อนย้ายร่างกายจากสถานที่ ได้แก่ อาราธนา(แสดง)ธรรม อาราธนา(สวด)พระปริตร อาราธนา(สวด)อภิธรรม เช่น “กราบอาราธนาพระคุณท่านให้โอวาทแก่ผู้แสดงตนเป็นพุทธมามกะ...”

“นิมนต์” ใช้เพื่อให้พระภิกษุทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีการเคลื่อนย้ายร่างกาย เช่น “กราบนิมนต์ พระคุณท่าน พระครู...เป็นผู้ชักผ้าบังสุกุล”

“พระคุณเจ้า” หรือ “พระคุณท่าน” เป็นคำกลางๆ ใช้กับพระภิกษุทั่วไปที่ไม่แน่ใจว่าทรงสมณศักดิ์ชั้นใด เช่น “กราบนมัสการพระคุณท่านทุกรูป” หรือเจาะชื่อ “กราบนมัสการพระคุณเจ้า พระมหาโกวิทย์ โกวิท”

“พระเดชพระคุณ” ใช้กับพระภิกษุที่ทรงสมณศักดิ์ พระราชวราชนราช ขึ้นไป เช่น “กราบนมัสการพระเดชพระคุณ พระราชสีมาจารย์...”

ไม่ออกชื่ออาหารในการถวายอาหาร เช่น ไม่พูดว่า “นิมนต์พระคุณท่านฉันข้าว...” “นิมนต์พระคุณท่านฉันนม...” แต่ต้องพูดว่า “นิมนต์พระคุณท่านฉันภัตตาหารเช้า...” “นิมนต์พระคุณท่านฉันน้ำปานะ...”

เคล็ดลับ (Trick) การใช้คำในบทศาสนพิธีกับการดำเนินกิจกรรม

“จุดธูปเทียน” ไม่ใช่ “จุดเทียนธูป” เพราะมาจากบาลีว่าคำที่แสดงการบูชาพระรัตนตรัยว่า ที่ปะธูปะบุณะวารานี แปลเป็นไทยจากหลังไปหน้าว่า ดอกไม้ธูปเทียน

“ถวาย” ใช้กับการกล่าวแสดงเจตนามอบ เช่น “ขอเรียนเชิญทุกท่านกล่าวคำถวายภัตตาหาร

“ประเคน” ใช้เมื่อจะยื่นสิ่งของให้แก่พระภิกษุด้วยมือได้ เช่น “ขอเชิญประธานในพิธีและท่านผู้มีเกียรติ 9 ท่าน ประเคนเครื่องไทยธรรมแก่พระสงฆ์...”

“ทอดผ้าบังสุกุล” ไม่ใช่ “วางผ้าบังสุกุล” เช่น “เรียนเชิญท่านประธานในพิธีทอดผ้าบังสุกุล...”

“ชักผ้าบังสุกุล” ไม่ใช่ “พิจารณาผ้าบังสุกุล” เช่น “นิมนต์พระคุณท่าน พระ.....ชักผ้าบังสุกุล”

“ผ้าบังสุกุล” เฉย ๆ ไม่มี “ผ้าไตรบังสุกุล”

“เจริญพุทธมนต์” ใช้กับงานมงคล

“สวดมนต์” ใช้กับงานอวมงคล

“สวดพาหุง” “สวดมนต์ทำวัตร” ไม่ใช่งานอวมงคลแต่ใช้ “สวด”

“สายสิญจน์” ใช้กับงานมงคล

“สายโยง” ใช้กับงานอวมงคล

“บูชาข้าวพระพุท” ไม่ใช่ “ถวายข้าวพระพุท” ภาษาบาลีว่า ปูเชมิ

1.5.2 การขึ้นไมค์

“การขึ้นไมค์” เป็นคำที่ใช้ในวงการไลฟ์ (Live) ของยูทูบเบอร์ (Youtuber) ที่อนุญาตให้แฟนคลับ (FC) บางคนที่ต้องการพูดในการไลฟ์สดของตนเอง ซึ่งเป็นการแสดงถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างแท้จริงของแฟนคลับ (ไร้สาระ ชาแนล, 2568, คนดีธรรมภาคพิเศษ, 2568) ในเอกสารนี้ผู้เขียนกำหนดความหมายว่าหมายถึง การฝึกซ้อมการพูดในกิจกรรมอบรม เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้ฝึกการพูดออกเสียงไม่โครโฟนและให้เกิด

ความคุ้นเคยกับระดับเสียงตนเอง รวมถึงได้ฝึกท่วงทำนองการพูด ฝึกการควบคุมอารมณ์ โดยมีการประเมิน และวิพากษ์จากวิทยากร

เทคนิคการขึ้นไมค์ของศาสนพิธีกรมืออาชีพ

- 1) ตรวจสอบเครื่องเสียงให้เหมาะสม ศาสนพิธีกรต้องตรวจสอบเครื่องเสียงให้พร้อม โดยประสานงานกับ ฝ่ายเทคนิคที่ควบคุมเครื่องเสียง ปรึกษาการปรับระดับเสียงไมค์ (gain) ให้เหมาะสม เสียงไม่แตก ไม่ก้อง ไม่ทึม ไม่มีแอคโค น้ำเสียงนุ่มนวลชัดเจน ต้องลองทดสอบว่าชัดหรือไม่ ถ้าจำเป็นต้องทดลองว่าไมโครโฟนเปิด แล้วหรือไม่ การทดสอบไม่ต้อง “ไม่เคาะไมค์” แต่ให้ใช้เล็บขูดเบาๆ หรือพูด “สวัสดีครับ” “ทดสอบ” เบาๆ
- 2) เลือกใช้ไมโครโฟนที่เหมาะสมกับงานและสภาพแวดล้อม การเลือกใช้ไมค์ที่เหมาะสมจะทำให้การ เคลื่อนตัวของพิธีกรทำได้คล่อง เช่น ไมค์มือ ไมค์ตั้งพื้น ไมค์บนแท่นพูด เป็นต้น ถ้าพิธีกรต้องไมค์จะถือว่า มี ข้อจำกัดมาก จึงต้องเตรียมการถือบทพูดและเอกสารให้ดี หรือขอให้ฝ่ายควบคุมเครื่องเสียงจัดหาขาตั้งไมค์ได้ จะดีที่สุด
- 3) จับไมค์อย่างมั่นคง การจับไมค์ที่ถูกต้องจะช่วยให้เสียงออกชัดและสม่ำเสมอ ท้าจับไมค์ที่ถูกต้อง ไมค์ควร ทำมุมเฉียง 45 องศากับใบหน้า ระยะห่างประมาณ 1 ฝ่ามือตนเอง ไม่ถือไมค์ด้วยสองมือแล้วกอดไมค์ไว้ได้คาง
- 5) มองสายตาดูผู้ฟัง พิธีกรควรกวาดสายตาไปทั่วผู้ฟัง ไม่ควรเจาะจงจุดใดจุดหนึ่ง แต่หากพูดถึงใคร โดยเฉพาะ เช่น ประธาน เจ้าภาพ หรือผู้ร่วมงานบางคน ต้องมองไปที่คนนั้น การมองช่วยสร้างการเชื่อมต่อ และทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่าคุณพูด “ถึง” ชัดเจน และเป็นการลดความประหม่าของพิธีกรได้
- 6) มีแผนสำรองในกรณีปัญหา ระหว่างพิธีอาจเกิดปัญหาได้ จึงต้องเตรียมแผนสำรองเสมอ เช่น
 - (1) ต้องมีวิธีสำรองถ้าไมค์เกิดปัญหา เช่น ย้ายตำแหน่งไมค์ ให้คนคู่ช่วย ขยับไมค์ เปลี่ยนไมค์ หรือพูดโดยไม่ต้องใช้ไมค์
 - (2) ต้องเตรียมตัว “พูดยืต” ในสถานการณ์ที่ต้อง “รอ” เช่น รอให้พระสงฆ์เดินทางมาถึง หรือรอประธานในพิธี เป็นต้น ศาสนพิธีกรควรเตรียมข้อมูลสำรองสำหรับการอธิบายเรื่องสำคัญในพิธีเพื่อการ รอเวลาเตรียมความพร้อม หรือพูดรอตามสถานการณ์ ข้อมูลนี้ให้เก็บไว้ต่อบทพิธีกรต่างหาก หลีกเลี่ยงการ พูดนอกเรื่องพิธี และอย่าปล่อยให้ “เวทิตับ” พิธีกรจะต้องแจ้งเรื่องความล่าช้าให้ผู้ร่วมงานทราบด้วยคำพูดที่ เหมาะสม
- 7) หาผู้ช่วย การมีผู้ช่วยจะสามารถดำเนินกิจกรรมได้ราบรื่น ถ้าเป็นผู้ช่วยที่เป็นทีมเดียวกันก็ไม่ต้อง ชักข้อมมากเพราะรู้งานกันดี แต่หากไม่มีศาสนพิธีกรควรปรึกษาเจ้าภาพและขอญาติที่พอรู้เกี่ยวกับงานหนึ่งคน เพื่อเจ้าภาพจะได้รับทราบและไม่ใช้ให้เขาทำงานอื่นในระหว่างพิธี หรือศาสนพิธีกรมองหาเองจากคนในงาน ซึ่ง ต้องสอบถามความรู้และความสมัครใจ จากนั้นต้องมีการชักข้อมบทบาทที่จะมอบหมายให้เขาจะช่วย ดำเนินการ

8) ใช้กระดานรองบทพิธิกร หรือ คลิปบอร์ด (Clipboard/ Writing Pad) บทพิธิกรควรเก็บเรียงให้เรียบร้อย อาจใช้มีคลิปดำหนีบกระดาษร่วมกับคลิปบอร์ดการณืปฏิบัติงานกลางแจ้งและมีลมแรงเพื่อป้องกันกระดาษปลิว

1.6 คำถามทบทวนเนื้อหา

1. จากบทเรียน ศาสนพิธิกรมีบทบาทอย่างไร อธิบาย
2. บอกจรรยาบรรณของศาสนพิธิกร 7 ข้อ 3 ข้อ
3. ศาสนพิธิกร มรรคนายก และโฆษก แตกต่างกันอย่างไรในด้านบทบาทหน้าที่
4. บทพิธิกร (Script) คืออะไร ทำไมจึงสำคัญ
5. ทำไมศาสนพิธิกรต้อง “ควบคุมบรรยากาศของงาน” ให้สงบ เรียบร้อย และเป็นไปตามแบบแผน
6. หากพิธิกรแต่งกายไม่เหมาะสม เช่น สีนู้ดขาด ไม่สอดคล้องกาลเทศะ จะมีผลอย่างไรต่อพิธิ
7. ถ้า “สถานการณ์ปัญหา” ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างพิธิ เช่น ไมค์เสีย เสียงดัง เด็กเดินรบกวน ควรมีเขียนบทพิธิกรวิธีแก้แบบสุภาพตามหลักจรรยาบรรณพิธิกรอย่างไร

1.7 กิจกรรมฝึกปฏิบัติ (Workshop Activities)

กิจกรรมฐานการเรียนรู้การทำบทพิธิกร กรณีศึกษา งานทำบุญถวายเพลปีใหม่ของหน่วยงาน

กลุ่มที่ 1 กลุ่มเปิด -การกล่าวนำกิจกรรม

กลุ่มที่ 2 กลุ่มขอโทษ -กรณีลำดับพิธิผิดพลาด/อุปกรณ์ไม่มี/ไมค์ไม่ดัง

กลุ่มที่ 3 กลุ่มพุดยิด – กรณีต้องรอประธาน รอพระสงฆ์ รอความพร้อมของการจัดไทยธรรม

กลุ่มที่ 4 กลุ่มขอบคุนและปิด

1.8 แนวการจัดกิจกรรมสำหรับวิทยากร

1. จัดฐานการเรียนรู้ตามข้อ 1.7 จำนวน 4 ฐาน (การจัดฐานขึ้นอยู่กับจำนวนผู้เข้าอบรม และข้อจำกัดของวิทยากรกลุ่ม) มีอุปกรณ์สอดพร้อมทุกฐาน โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญประจำฐาน มีชื่อฐานตามชื่อกิจกรรมที่กำหนด

2. ผู้เข้าอบรมศึกษาในฐาน 2 รอบ ต่างวิธีกัน ดังนี้

รอบที่ 1 การเขียนบทพิธีกรรมรณนายกมื่ออาชีพ

วิธีการ

1. ห้องประชุมใหญ่แบ่งผู้เข้าอบรมออกเป็น 4 กลุ่มเท่า ๆ กัน เช่น โดยวิธีจับฉลากเลข 1-4 หรือ กิจกรรมนันทนาการจัด ขึ้นอยู่กับเวลาและจำนวนผู้เข้าอบรม
2. ผู้เข้าอบรมจะเข้าฐานเพื่อศึกษาการทำบทพิธีกรของฐานทุกฐาน ใช้เวลาฐานละ 15 นาที แล้วเวียนฐาน ทุกคนจะได้บทพิธีกรทั้ง 4 ฐาน

อุปกรณ์

1. กระดาษโครงร่างบทพิธีกรมีช่องว่าง สำหรับเขียนเติม/แก้ไข ตามกลุ่มกิจกรรม 4 กลุ่ม
2. อุปกรณ์การเขียน

หน้าที่อาจารย์ประจำฐาน

1. ฉายบทพิธีกรตัวอย่างบทจอใหญ่
2. แจกกระดาษโครงร่างบทพิธีกรมีช่องว่าง สำหรับเขียนแก้ไขให้ผู้เข้าอบรมคนละชุด
3. อธิบายกิจกรรมของฐานที่รับผิดชอบพอสังเขป
4. ให้คำปรึกษาเรื่องการเขียนบทพิธีกรรายบุคคลที่อาจต้องการสำนวนของตนเอง
5. ให้ช่วยปรับถ้อยคำ ภาษาให้ถูกต้องตามแบบพิธีกรรม
6. ควบคุมเวลา 15 นาทีต่อรอบ

รอบที่ 2 การขึ้นไมค์สำหรับรณนายกมื่ออาชีพ

วิธีการ

1. ใช้ห้องประชุมใหญ่
2. นำเสนอบทพิธีกรรายบุคคลทุกคนบนเวทีใหญ่ ใช้เวลาคนละ 3 นาที
3. หากผู้เข้าอบรมจำนวนมากอาจเป็นการสุ่ม หรือแบ่งเป็น 2-3 กลุ่มโดยให้เหมาะสมกับเวลา

อุปกรณ์

1. บทพิธีกรทั้ง 4 กิจกรรม ของผู้เข้าอบรมแต่ละคน

หน้าที่อาจารย์ประจำห้องประชุมใหญ่

1. ดำเนินการให้ผู้อบรมได้ฝึกทุกคน ด้วยวิธีที่เหมาะสม
2. ให้ข้อเสนอต่อทพุดรายคน หรือในภาพรวม ขึ้นอยู่กับเวลาที่เหมาะสม
3. ควบคุมเวลาให้ได้ 2 ชั่วโมง

1.9 เอกสารอ้างอิง

กองอนุศาสนาจารย์ กองทัพบก 2559. *คู่มือการปฏิบัติศาสนพิธี*. ออนไลน์ สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน

2568 จาก <https://www.thaichaplain.com/religious-rite-manual>

คนตีธรรมภาคพิเศษ. 2568. อ.เปียร์จัดหนัก!! “มีคนขอทำขึ้นไมค์เด็ด!”. ออนไลน์ สืบค้นเมื่อ 15

พฤศจิกายน 2568 จาก <https://www.youtube.com/watch?v=3zhcqsG-IJE>

ไร่สาระ ชาแนล. 2568. อ.เปียร์ปะทะขึ้นไมค์เด็ด ประเด็น ไม่บวชเท่ากับ ออกตัญญู หรือไม่. ออนไลน์

สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2568 จาก <https://www.youtube.com/watch?v=Q5PDSCSLohc>

สำนักพระพุทธศาสนาพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2549. *คู่มือจัดกิจกรรมและศาสนพิธีในทางพระพุทธศาสนา*.

กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

บทที่ 2

แนวคิดและหลักการทำงานของศาสนพิธีร่วมสมัย

งานศาสนพิธีการในยุคปัจจุบันได้พัฒนาไปตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง ทั้งด้านรูปแบบพิธี ผู้เข้าร่วมพิธี และบทบาทของผู้ดำเนินพิธี ดังนั้นผู้ทำหน้าที่ศาสนพิธีกรจึงต้องมีความเข้าใจทั้งด้านหลักธรรม แบบแผนพิธี การสื่อสาร และการประสานงาน เพื่อให้พิธีดำเนินไปอย่างสงบ งดงาม และเป็นที่ศรัทธาของผู้ร่วมพิธี ในบทนี้จะเสนอแนวคิดงานศาสนพิธี 3 ประเด็น คือ ความหมายและความสำคัญของศาสนพิธี ศาสนพิธีตามจารีตการศึกษาคณะสงฆ์ งานพิธีตามแนวทางกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

2.1 ความหมายและความสำคัญของศาสนพิธี

ศาสนพิธี หมายถึง พิธีกรรมทางศาสนา เช่น พิธีทอดกฐิน พิธีอุปสมบท เป็นศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554.) ศาสนพิธีเป็น “ระเบียบแบบแผน” หรือ “แบบอย่าง” ที่พึงปฏิบัติในทางศาสนาที่เกิดขึ้นภายหลังการประกาศศาสนาของพระศาสดา วิธีการปฏิบัติพิธีกรรมเกิดภายหลังจากแนวคำสอนบุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ คือ ทาน ศีล ภาวนา กาลต่อมาจึงมีแบบแผนกำหนดไว้โดยหน่วยงานทางพระพุทธศาสนา หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบการดำเนินกิจกรรมของพระพุทธศาสนา สืบทอดนิยมกันมาเป็นแนวปฏิบัติ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2549. น. 69-70) ศาสนพิธีเป็นสิ่งที่สะท้อนความศรัทธาของศาสนิกชน และส่งเสริมให้ศาสนิกชนดำเนินกิจกรรมมีความสวยงาม เป็นระเบียบ เรียบง่าย และคงคุณค่าทางจิตใจของผู้ร่วมพิธี

2.2 ศาสนพิธีตามจารีตการศึกษาคณะสงฆ์ไทย

การศึกษาคณะสงฆ์ไทยได้จัดหมวดของศาสนพิธีในหลักสูตรการศึกษาเบื้องต้น หรือ นักรธรรมชั้นตรี โดยจัดศาสนพิธีเป็น 4 หมวด คือ กุศลพิธี บุญพิธี ทานพิธี ปกิณกะพิธี (กองการศึกษา, 2502 น. 3-80., สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, 2565. น. 119-136) มีรายละเอียดแนวคิด ดังนี้

2.2.1 กุศลพิธี คือ พิธีทางพระพุทธศาสนาที่จัดขึ้นเพื่อการอบรมความดีงามในตัวบุคคล หรือปฏิบัติทางศาสนาเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น เช่น การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การรักษาศูภะศีล การเวียนเทียนในวันสำคัญ การอบรมปฏิบัติธรรมตามกาลสมัย การประกอบพิธีตามลำดับขั้นตอนที่ถือปฏิบัติในชุมชนหรือวัด เพื่อให้เกิดผลทางกุศลและความสงบทางใจแก่ผู้ร่วมงาน

1) จุดมุ่งหมายของกุศลพิธี

- (1) เพื่อสร้างกุศลหรือปัญญาให้กับผู้ร่วมงานให้รู้ในหลักศาสนธรรมศาสนาให้มากขึ้น
- (2) เพื่อสร้างความสงบใจและพัฒนาจิตใจตนเอง
- (3) เพื่อเป็นพื้นที่ให้ชุมชนร่วมกันแสดงเมตตาและส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานทาน-ศีล-

ภาวนา

2) องค์ประกอบสำคัญของกุศลพิธีในภาพรวมทุกกิจกรรม

- (1) คณะสงฆ์ 4-5 รูป หรือตามลักษณะกิจกรรม
- (2) บทสวดที่ใช้ในงาน เช่น คำกล่าวแสดงตนเป็นพุทธมามกะ คำกล่าวถวายดอกไม้
- (3) ศาสนพิธีกร พร้อมบทศาสนาพิธีกรดำเนินงาน
- (4) อุปกรณ์พิธี โต๊ะหมู่บูชา พานดอกไม้เครื่องสักการะ เครื่องไทยธรรม ภัตตาหาร

เป็นต้น ตามลักษณะงาน

(5) สถานที่ สถานที่จัดที่เหมาะสมกับจำนวนผู้ร่วมกิจกรรม งานกุศลพิธีมักจะจัดในวัด ในศาลาการเปรียญหรืออุโบสถ หรือสถานที่สาธารณะใหญ่ๆ

- (6) เจ้าภาพ ผู้ร่วมงาน

2.2.2 บุญพิธี คือ พิธีตามประเพณีของสังคม ครอบครัว หรือวิถีชีวิต ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ พระพุทธศาสนา มีรายละเอียด ดังนี้

1) ประเภทของบุญพิธี จำแนกออกเป็น 2 ประเภท (กรมศาสนา, 2556. น.107)

คือ

(1) งานมงคล คือ พิธีที่จัดขึ้นเพื่อความเป็นสิริมงคล ความเจริญรุ่งเรืองและการสั่งสมบุญแก่ผู้เป็นเจ้าภาพและผู้เข้าร่วมพิธี ได้แก่ ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญวันเกิด ทำบุญประจำปี งานบุญหมู่บ้าน บุญตามประเพณีท้องถิ่น เช่น บุญข้าวจี บุญออกพรรษา บุญบั้งไฟ บุญกฐิน เป็นต้น

(2) งานอวมงคล คือ พิธีที่จัดขึ้นเกี่ยวเนื่องกับความตาย เพื่อระลึกถึงหรืออุทิศบุญให้แก่ผู้ตาย เช่น ฌาปนกิจศพ ทำบุญร่ายวัน เป็นต้น

2) จุดมุ่งหมายของบุญพิธี

- (1) เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต บ้าน ครอบครัว หน่วยงาน หรือกิจการ
- (2) เพื่อสั่งสมบุญและเสริมความเจริญก้าวหน้า
- (3) เพื่อประกาศความกตัญญูตเวทีต่อบิดามารดา ผู้มีพระคุณ
- (4) เพื่อระลึกถึงหรืออุทิศบุญให้แก่ผู้ตาย
- (5) เพื่อเสริมความสามัคคีในชุมชนและรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น

3) องค์ประกอบของบุญพิธีทั่วไป

- (1) คณะสงฆ์ จำนวนกี่ จำนวน 3 รูป / 5 รูป / 9 รูป
- (2) บทสวดที่ใช้งาน เช่น คำอาราธนาพระปริตร
- (3) ศาสนพิธีกร พร้อมบทพิธีกรดำเนินงาน
- (4) สถานที่เหมาะสมกับจำนวนผู้ร่วมงาน กำหนดทิศทางตามธรรมเนียม เช่น ให้นำหน้าพระพุทธรูปและอาสน์สงฆ์ไปทิศตะวันออก หากไม่มีข้อจำกัดของสถานที่

(5) อุปกรณ์บุญพิธี ต้องจัดให้เหมาะกับงาน อุปกรณ์ที่ต้องจัดหา เช่น โต๊ะหมู่บูชา ดอกไม้ ธูป เทียน พานใส่ดอกไม้ ไทยธรรม ภัตตาหาร เครื่องกรวดน้ำ สายสิญจน์(สำหรับโยงเจริญพุทธมนต์) ภูเขาโยง สายโยง(สำหรับบังสุกุล) เทียนชัย (งานพุทธภิเษก) ดินสอพองเจิม (งานเจิมขึ้นบ้านใหม่/เปิดป้าย/เปิดอาคาร) เทียนส่องธรรม (กรณีมีเทศนา) ครอบน้ำมันต์(ภาษาพูดบาตรน้ำมันต์/ขันน้ำมันต์)(พร้อมชุด คือ เทียน น้ำมันต์ มัดหญ้าคา) เป็นต้น

(6) เจ้าภาพ ผู้ร่วมงาน

1.2.3 ทานพิธี คือ พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เน้น “การถวาย” สิ่งของปัจจัยใดสิ่งหนึ่งที่เหมาะสมแก่พระสงฆ์หรือวัด เพื่อสืบทอดพระศาสนา และแสดงศรัทธาของผู้ถวายต่อศาสนา ทานพิธีเป็นหนึ่งในรากฐานสำคัญของพุทธศาสนา เพราะ “ทาน” เป็นบารมีแรกๆ ที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติขัดเกลาความตระหนี่ สร้างความเมตตา และเชื่อมโยงชุมชนกับวัดอย่างงดงาม ทานพิธีมีจำนวนมากและอาจแทรกอยู่กับพิธีอื่น ๆ เช่น การเจริญพุทธมนต์งานต่างๆ ทั้งมงคลและอวมงคล (กรมการศาสนา, 2556, น. 170)

1) จุดมุ่งหมายของทานพิธี

- (1) เพื่อถวายปัจจัยสี่แก่พระสงฆ์ตามหลักทานมัย
- (2) เพื่อสืบทอดพระศาสนา
- (3) เพื่อให้พระสงฆ์มีเสนาสนะ ปัจจัยสี่ตามสมควรที่สามารถประกอบศาสนกิจได้สะดวก

(4) เพื่อสร้างทานบารมีแก่ผู้ถวายทาน

(5) เพื่อสนับสนุนกิจการของวัดหรือโครงการสาธารณะประโยชน์

2) องค์ประกอบของทานพิธี

- (1) คณะสงฆ์ ไม่จำกัดจำนวน สามารถมีเพียงภิกษุรูปเดียวก็ได้
- (2) บทสวดที่ใช้งาน เช่น คำถวายสังฆทาน คำถวายผ้าป่า
- (3) ศาสนพิธีกร พร้อมบทพิธีกรดำเนินงาน
- (4) สถานที่เหมาะสมกับจำนวนผู้ร่วมงาน กำหนดทิศทางตามธรรมเนียม โดยมีแนวทางหากข้อจำกัดของสถานที่ ให้นำหน้าพระพุทธรูปและอาสน์สงฆ์ไปทิศตะวันออก

(5) อุปกรณ์ดำเนินงาน อุปกรณ์ที่ต้องจัดหาทั่วไป เช่น โต๊ะหมู่บูชา ดอกไม้ รูป เทียน พานใส่ดอกไม้ เครื่องกรวดน้ำ สายสิญจน์(สำหรับโยงวัตถุทานที่ไม่สามารถยกเคลื่อนที่มาถวายด้วยมือได้)

(6) ทานวัตถุ เช่น จตุปัจจัยไทยธรรม ภัตตาหาร จีวร บาตร ผ้าบังสุกุล ผ้ายกฐิน ฎีกา เสนาสนะ เป็นต้น

(7) เจ้าภาพ ผู้ร่วมงาน

1.2.4 ปกณกพิธี คือ พิธีเบ็ดเตล็ดที่เป็นมารยาทและวิธีปฏิบัติศาสนพิธีทั้งสามระการข้างต้น เช่น วิธีวางโต๊ะหมู่บูชา วิธีวางสายสิญจน์ วิธีจุดธูปเทียน วิธีกรวดน้ำ เป็นต้น (สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, 2565. น. 119-136) ปกณกพิธีไม่ใช่ทั้งมงคลหรืออวมงคลแต่เกี่ยวข้องกับการทำพิธีทุกชนิดซึ่งไม่มีแบบแผนตายตัว ผู้เขียนจึงเรียกว่า **“พิธีรีตอง”** มีรายละเอียด ดังนี้

1) ลักษณะสำคัญของปกณกพิธี

- (1) รูปแบบยืดหยุ่น ปรับตามพื้นที่และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- (2) ไม่จำเพาะเจาะจงบทสวด ขึ้นกับประเพณีและเจตนา
- (3) เป็นพิธีเสริม ใช้ประกอบกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรม หรืองานราชการ
- (4) ต้องการความเข้าใจ “จังหวะของพิธี” มากกว่าการทำตามแบบแผน
- (5) ผู้ประกอบพิธีต้องให้ความสำคัญกับความเคารพและกาลเทศะ
- (6) บางอย่างมีแบบแผนเคร่งครัด เช่น การทำความเคารพ การจัดโต๊ะหมู่ การตั้งเครื่องทองน้อย การระดับเครื่องหมาย/ธง

2) จุดมุ่งหมายของปกณกพิธี

- (1) เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยของพิธีหลัก 3 ประการ คือ กุศลพิธี บุญพิธี และทานพิธี
- (2) เพื่อสืบเป็นแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับประเพณีท้องถิ่น
- (3) เพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบราชการ หรือระเบียบใดๆ ที่เกี่ยวข้อง

3) องค์ประกอบของปกณกพิธี

- (1) พระสงฆ์/ผู้นำศาสนา จำนวนขึ้นกับประเภทพิธี เช่น พิธีเจิม อาจใช้ 1 รูป แต่ปลุกเสกใช้หลายรูป
- (2) บทสวดที่ใช้ในงาน เช่น คำบวงสรวงเทวดา คำกล่าวเปิด คำขอมา
- (3) ศาสนพิธีกรพร้อมบทศาสนพิธีกร
- (4) เครื่องแบบประกอบพิธีเฉพาะทาง
- (5) สถานที่ ตามการระบุในพิธีแต่ละพิธี และแต่ละครั้งในการจัด

อุปกรณ์พิธี รายละเอียดในแต่ละพิธี

2.3 ประเภทของงานศาสนพิธีตามการจัดงานของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

กรมการศาสนาได้จำแนกงานศาสนพิธีเป็น 4 งาน (กรมการศาสนา, 2556, น. 15) ดังนี้

2.3.1 งานพระราชพิธี

งานพระราชพิธี เป็นงานที่พระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดขึ้นเป็นประจำ เช่น พระราชพิธีฉัตรมงคล พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ หรืองานที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดขึ้นเป็นกรณีพิเศษ เช่น พระราชพิธีอภิเษกสมรส พระราชพิธีสมโภชเดือนและขึ้นพระอู่

2.3.2 งานพระราชกุศล

งานพระราชกุศลเป็นงานที่พระมหากษัตริย์ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล งานพระราชกุศลบางงานต่อเนื่องกับงานพระราชพิธี เช่น พระราชกุศลมาฆบูชา พระราชกุศลทักษิณานุปทานพระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมราชูปถัมภ์ พระราชกุศลทรงบาตร

2.3.3 งานรัฐพิธี

งานรัฐพิธี เป็นงานพิธีที่รัฐบาลหรือทางราชการจัดขึ้นเป็นประจำปี โดยกราบทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนิน ทรงเป็นประธานประกอบพิธี เช่น รัฐพิธีที่ระลึกวันจักรี รัฐพิธีฉลองวันพระราชทานรัฐธรรมนูญซึ่งปัจจุบันทรงรับเข้าเป็นงานพระราชพิธี

2.3.4 งานราษฎร์พิธี

งานราษฎร์พิธี หรือ งานแบบสามัญเป็นงานทำบุญตามประเพณีนิยมที่ราษฎรจัดขึ้นเพื่อความ เป็นสิริมงคลแก่ตนเอง และชุมชน หรือเป็นการทำบุญเพื่ออุทิศผลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้วในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งเป็นการจัด ตามความศรัทธาและความเชื่อที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาตามท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น ๆ

2.3 ประโยชน์ของศาสนพิธี

1. ศาสนพิธีที่ถูกต้องทำให้พิธีมีความเรียบร้อย งดงาม ย่อมเพิ่มพูนศรัทธาปสาทะแก่ผู้พบเห็น
2. ศาสนพิธีเป็นเครื่องแสดงเกียรติยศของเจ้าภาพและผู้เข้าร่วมพิธี
3. ศาสนพิธีเป็นการรักษาวัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงามของชาติไว้
5. ศาสนพิธีเป็นวิธีดึงดูดคนเข้าสู่หลักธรรมของศาสนาและรักษาพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน
6. ศาสนพิธีทำให้คนในสังคมมีความรักสามัคคี

2.4 แบบฝึกหัดทางวิชาการ

1. ศาสนพิธี หมายถึงอะไร และมีที่มาเกี่ยวข้องกับหลักธรรมใดของพระพุทธศาสนา?
2. จารึกการศึกษาคณะสงฆ์ไทยแบ่ง “ศาสนพิธี” ออกเป็นกี่หมวด อะไรบ้าง?
3. จุดมุ่งหมายของ “กุศลพิธี” มีอะไรบ้าง?
4. บุญพิธีแบ่งเป็นกี่ประเภท และแต่ละประเภทมีตัวอย่างใดบ้าง?
5. ทานพิธีมีจุดมุ่งหมายสำคัญ 2-3 ประการใดบ้าง?
6. ปกิณกพิธีคืออะไร และมีลักษณะสำคัญอย่างไร?
7. กรมการศาสนาแบ่ง “งานศาสนพิธี” ตามการจัดงานเป็นกี่ประเภท อะไรบ้าง?
8. เหตุใดศาสนพิธีกรในยุคร่วมสมัยจำเป็นต้องเข้าใจ “แบบแผนพิธี” ควบคู่กับ “บริบททางสังคม”?
9. จากหมวดศาสนพิธีทั้ง 4 หมวด (กุศลพิธี-บุญพิธี-ทานพิธี-ปกิณกพิธี) คุณคิดว่าหมวดใด “เสี่ยงผิดแบบแผน” มากที่สุดในชุมชน และเพราะเหตุใด?
10. งานศาสนพิธีมีประโยชน์ต่อสังคม เช่น สร้างศรัทธา ความสามัคคี และรักษาวัฒนธรรม ในมุมมองของคุณ งานพิธีที่จัด “ไม่ถูกต้อง” จะส่งผลกระทบต่อด้านบวก-ลบต่อชุมชนอย่างไร?

2.5 กิจกรรมฝึกปฏิบัติ (Workshop Activities)

ฐานการเรียนรู้และเกมบทบาทสมมติ (Role-play)

ฐานการเรียนรู้ที่ 1 พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

1. องค์ประกอบ

- 1) คณะสงฆ์ 4-5 รูป
- 2) บทสวดที่ใช้ในงาน คือ คำกล่าวแสดงตนเป็นพุทธมามกะ (ดูในภาคผนวก ก)
- 3) ศาสนพิธีกร พร้อมบทพิธีกรดำเนินงาน (ดูในภาคผนวก ค)
- 4) อุปกรณ์พิธี โต๊ะหมู่บูชา, พานดอกไม้เครื่องสักการะ, เครื่องไทยธรรม
- 5) สถานที่ งานกุศลพิธีนี้มักจะจัดในวัด ในศาลาการเปรียญหรืออุโบสถ
- 6) ผู้แสดงตนเป็นพุทธมามกะ ผู้ร่วมงาน

2. ลำดับการดำเนินพิธี

- 1) ศาสนพิธีกรนิมนต์พระสงฆ์เข้าสู่บริเวณพิธี พระสงฆ์กราบพระพุทธรูปแล้วเข้านั่งประจำอาสนะ ศาสนพิธีกรกราบพระสงฆ์ แล้วดำเนินการพิธีตามลำดับ
- 2) ศาสนพิธีกร เชิญผู้แสดงตนเข้าไปคุกเข่าหน้าโต๊ะบูชา จุดธูปเทียนและวางดอกไม้บูชาพระ ส่งใจระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย (ถ้าเป็นการแสดงตนหมู่ ให้หัวหน้าเข้าไปจุดธูปเทียนบูชาคนเดียว นอกนั้นวางดอกไม้ธูปเทียนยังที่ที่จัดไว้)
- 3) ศาสนพิธีกร เชิญผู้แสดงตนกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย ให้พร้อมกัน

4) ศาสนพิธีกร เชิญผู้แสดงตนเข้าถวายพานเครื่องสักการะแด่ประธานพระสงฆ์ แล้วกราบพระสงฆ์ ตรงหน้าพระรูปนั้น ด้วยเบญจางคประดิษฐ์ 3 ครั้ง (ถ้าแสดงตนหมู่ทุกคนคองนั่งคุกเข่าประนมมืออยู่กับที่ หัวหน้าหมู่คนเดียว นำสักการะทีเดียวเข้าถวาย แทนทั้งหมู่ แล้วทุกคนกราบพร้อมกับหัวหน้า

5) ศาสนพิธีกร เชิญผู้แสดงตนกล่าวคำปฏิญาณตน โดยกล่าวคำแสดงความนอบน้อม (นะโมฯ) 3 จบ ต่อด้วยกล่าวคำปฏิญาณตน ทั้งคำบาลีและคำแปล เป็นตอน ๆ ไปจนจบ

6) พระอาจารย์จะให้โอวาทเพื่อให้รู้หลักธรรมของพระพุทธศาสนาตามสมควร

7) ศาสนพิธีกร เชิญผู้แสดงตนประเคนเครื่องไทยธรรม(ถ้ามี) โดยไม่ต้องกล่าวคำถวาย

8) ศาสนพิธีกร เชิญผู้แสดงตนรับพร กรวดน้ำ

9) กล่าวคำไหว้พระรัตนตรัย เพื่อลาพระรัตนตรัย

หมายเหตุ พิธีนี้มักจะมีการชักซ้อมจนผู้แสดงตนสามารถกล่าวคำไหว้พระและคำปฏิญาณตนได้ ศาสนพิธีกรเพียงกล่าวคำเชิญให้ผู้แสดงตนดำเนินกิจกรรมตามลำดับ แต่ถ้าไม่มีการชักซ้อมก่อนมาก่อน ศาสนพิธีกรต้องกล่าวนำและแนะนำทุกขั้นตอน หรือถ้ามันเป็นพิธีใหญ่คนจำนวนมาก ก่อนจะเริ่มงานศาสนพิธีกรต้องแจ้งกำหนดการและการปฏิบัติของผู้แสดงตนให้ชัดเจน รวมถึงการประชาสัมพันธ์สิ่งที่จำเป็นตามลักษณะงาน

ฐานการเรียนรู้ที่ 2 งานมงคล – งานทำบุญเจริญพุทธมนต์ในวาระปีใหม่ (ไม่มีถวายภัตตาหาร)

1. องค์ประกอบ

1) คณะสงฆ์ จำนวน 5 รูป / 7 รูป / 9 รูป

2) บทสวดที่ใช้ในพิธี คือ คำบูชาพระและไหว้พระรัตนตรัย อาราธนาศีล อาราธนาพระปริต

(ดูในภาคผนวก ก)

3) ศาสนพิธีกร พร้อมบทธบทศาสนาพิธีกรดำเนินงาน (ดูในภาคผนวก ค)

4) อุปกรณ์บุญพิธี ได้แก่ โต๊ะหมู่บูชา ดอกไม้ รูป เทียน พานใส่ดอกไม้ ครอบน้ำพระพุทธมนต์ (พร้อมชุด คือ เทียนน้ำมันต์ มัดหญ้าคา) ไทยธรรม เครื่องกรวดน้ำ สายสิญจน์

5) สถานที่เหมาะสมกับจำนวนผู้ร่วมงาน

6) ไทยธรรม

2. ลำดับพิธี

1) ผู้ร่วมพิธีพร้อมกัน ณ บริเวณสถานที่ประกอบพิธี

2) เมื่อถึงเวลาที่กำหนดประกอบพิธี นิมนต์พระสงฆ์ขึ้นประจำอาสนสงฆ์

3) ประธานหรือเจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยแล้ว กราบ 3 ครั้ง (บางกรณีอาจจุดเทียนที่ครอบน้ำมันต์ด้วยเลยครั้งเดียว เพื่อให้ประธานเดินมาหลายรอบ ดูลักษณะสถานที่จัดพิธี และอายุสุขภาพของ

ประธาน)

- 4) ศาสนพิธีกรอาราธนาศีล
- 5) ผู้ร่วมพิธีรับศีล
- 6) ศาสนพิธีกรอาราธนาพระปริตร ฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์
- 7) เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ถึงบท “นโม 8 บท” ไกล่จะจบ ประมาณบทที่ 6 จุดเทียนชนวน และส่งเทียนชนวนให้เจ้าภาพหรือประธานจุดเทียนทำน้ำพระพุทธรูป เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ถึงบท “อเสวนา จ พาลาน...”
- 8) เมื่อจุดเทียนน้ำพระพุทธรูปแล้ว ประธานหรือเจ้าภาพยกครอบน้ำพระพุทธรูปประเคนประธานสงฆ์
- 9) เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์จบ เชิญเจ้าภาพหรือประธานประเคนเครื่องจตุปัจจัยไทยธรรมแด่พระสงฆ์ (ไม่ต้องกล่าวคำถวาย/ หากจะกล่าวถวายก็ใช้บทถวายทานสามัญ เปลี่ยน คำ “ภัตตาหาร” เป็น “จตุปัจจัยทานาน” เพื่อให้ถูกวิธิตามภาษาบาลี แล้วใช้ทับศัพท์ว่า “จตุปัจจัยไทยธรรม”
- 10) พระสงฆ์ให้พรและประพรมน้ำพุทธรูป
- 11) เจ้าภาพหรือประธานกรวดน้ำเพื่อพระสงฆ์กล่าวนำการให้พร (ยะถา ะริระหา...)
- 12) กราบลาพระรัตนตรัย

ฐานการเรียนรู้ที่ 3 ถวายภัตตาหารเพล / ถวายทานสามัญ

1. องค์ประกอบ

- 1) คณะสงฆ์ ไม่จำกัดจำนวน สามารถมีเพียงภิกษุรูปเดียวก็ได้
- 2) บทสวดที่ใช้ในพิธี คือ คำบูชาพระและไหว้พระรัตนตรัย อาราธนาศีล คำบูชาข้าวพระพุทธรูป คำถวายทานสามัญ (ดูในภาคผนวก ก)
- 3) ศาสนพิธีกร พร้อมบทบทพิธีกรดำเนินงาน (ดูในภาคผนวก ค)
- 4) สถานที่เหมาะสมกับจำนวนผู้ร่วมงาน กำหนดทิศทางตามธรรมเนียม โดยมีแนวทางหากข้อจำกัดของสถานที่ ให้หันหน้าพระพุทธรูปและอาสน์สงฆ์ไปทิศตะวันออก
- 5) อุปกรณ์ดำเนินงาน อุปกรณ์ที่ต้องจัดหาทั่วไป เช่น โต๊ะหมู่บูชา ดอกไม้ รูป เทียนพานใส่ดอกไม้ เครื่องกรวดน้ำ
- 6) ภัตตาหาร

2. ลำดับพิธี

- 1) พิธีกรกล่าวเปิด และแจ้งวัตถุประสงค์ของการถวายทาน
- 2) ประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย/ กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย

- 3) อารธนาศีล / สมาทานศีล
- 4) กล่าวคำบูชาข้าวพระพุทธรูป (ถ้ามี)
- 5) กล่าวคำถวายภัตตาหาร
- 6) เจ้าภาพพระเคนภัตตาหารแด่พระสงฆ์ พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพล
- 7) พระสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถาและให้พรภาษาบาลี
- 8) เจ้าภาพผู้ร่วมงานกรวดน้ำอุทิศบุญกุศล
- 9) พิธีกรกล่าวปิด ขอขอบคุณผู้ร่วมพิธี กราบลาพระรัตนตรัย

หมายเหตุ ขั้นตอน 5-7 อาจารย์สลับรวบรัดให้พระพระฉันอาหารท้ายสุดก็ได้ ต้องขึ้นอยู่กับเวลา
บริบทการจัดงาน)

ฐานการเรียนรู้ที่ 4 งานอวมงคล – งานอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย/ถวายมตกภัต

1. องค์ประกอบ

- 1) คณะสงฆ์ จำนวน 4 รูป / 6 รูป / 8 รูป
- 2) บทสวดที่ใช้ในพิธี คือ คำบูชาพระและไหว้พระรัตนตรัย อารธนาศีล คำบูชาข้าวพระพุทธรูป
คำถวายมตกภัต คำอารธนาพระปริตร (ดูในภาคผนวก ก)
- 3) ศาสนพิธีกร พร้อมบทบทพิธีกรดำเนินงาน (ดูในภาคผนวก ค)
- 4) ภาพผู้ตายและอัฐิ
- 5) ภัตตาหาร
- 6) ไทยธรรม
- 7) อุปกรณ์พิธี ได้แก่ ดอกไม้ รูป เทียน โต๊ะหมู่บูชาพระ โต๊ะตั้งภาพและอัฐิผู้ตายตั้งเครื่องน้อย
(ถ้ามี) ผ้าสบง/จีวร(สำหรับทำผ้าบังสุกุล) ภูเขาโยง/สายโยง ครอบน้ำพระพุทธรูปมนต์พร้อมชุด (เทียน น้ำมนต์ มัด
หญ้าคาประพรมน้ำมนต์) ไทยธรรม เครื่องกรวดน้ำ สายสิญจน์ (อาจไม่มี)

2. ลำดับพิธี (กรมการศาสนา, 2556, น.168)

- 1) ประธานพิธี/เจ้าภาพและผู้ร่วมพิธีพร้อมกัน (ถ้าเป็นพิธีแบบสามัญให้เรียก เจ้าภาพก็ได้)
- 2) ประธานพิธี/เจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย (กราบ 3 ครั้ง)
- 3) ประธานพิธี/เจ้าภาพจุดเครื่องทองน้อย อัฐิของพระสงฆ์ กราบ 3 ครั้งเบญจางคประดิษฐ์ /
อัฐิของฆราวาส กราบ 1 ครั้ง ไม่แบ่มือ)
- 4) ประธานพิธี/เจ้าภาพถวายพัตรรองที่ระลึก (ถ้ามี) ไม่มี ข้ามไปข้อ 5
- 5) กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย (กรณีราชพิธี รัฐพิธี หรืองานบำเพ็ญพระราชกุศล ไม่กล่าวคำไหว้
พระรัตนตรัย ให้ข้ามไปข้อ 6)

6) อารานาศีล (ในกรณีมีการแสดงพระธรรมเทศนา ให้อารานาศีลเมื่อพระสงฆ์จะแสดงพระธรรมเทศนา และไม่ว่ากำหนดการจะให้มีการแสดงพระธรรมเทศนา ก่อนหรือหลังการสวดพระพุทธรูป เมื่อรับศีลแล้วเจ้าหน้าที่จึงจะอารานาธรรม)

7) อารานาพระปริตร

8) พระสงฆ์สวดพุทธรูป

9) กล่าวคำถวายมตกภัตตาหาร ประธานพิธี/เจ้าภาพประเคนภัตตาหารแด่พระสงฆ์ พระสงฆ์ฉัน

ภัตตาหาร

10) เจ้าหน้าที่นำเครื่องไทยธรรมตั้งไว้ ณ เบื้องหน้าพระสงฆ์ทุกรูป เมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหาร

เสร็จ

10) ประธานพิธี/เจ้าภาพประเคนเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์ (ไม่ต้องกล่าวคำถวายอีก)

11) เจ้าหน้าที่ลาดภูษาโยง/สายโยง จากภาพ/อัฐิ มาวางหน้าพระสงฆ์

12) ประธานพิธี/เจ้าภาพทอดผ้าบังสุกุล

13) พระสงฆ์ชักผ้าบังสุกุล

14) พระสงฆ์อนุโมทนา

15) ประธานพิธี/เจ้าภาพกรวดน้ำ-รับพร

16) กราบลาพระรัตนตรัย เสร็จพิธี กล่าวปิดงาน

หมายเหตุ บางกรณีที่ต้องรวบรัดเวลา อาจให้จัดโต๊ะภัตตาหารต่างหาก เพื่อไม่ให้พิธีบังสุกุลมีปัญหาเรื่องสถานที่วางผ้าบังสุกุล ไม่ต้องรอพระสงฆ์ฉันในข้อ 9 สามารถลำดับไปจนจบกราบลาพระ แล้วนิมนต์พระสงฆ์ไปฉันเป็นลำดับสุดท้าย ให้ตกลงลำดับพิธีให้ชัดเจน

ฐานการเรียนรู้ที่ 5 การถวายผ้าป่า

1. องค์ประกอบ

1) คณะสงฆ์ ไม่จำกัดจำนวน สามารถมีเพียงภิกษุรูปเดียวก็ได้

2) บทสวดที่ใช้ในพิธี คือ คำบูชาพระและไหว้พระรัตนตรัย อารานาศีล คำถวายผ้าป่า

พุทธ (ดูในภาคผนวก ก)

3) ศาสนพิธีกร พร้อมบทบทพิธีกรดำเนินงาน (ดูในภาคผนวก ค)

4) สถานที่เหมาะสมกับจำนวนผู้ร่วมงาน กำหนดทิศทางตามธรรมเนียม โดยมีแนวทางหากข้อจำกัดของสถานที่ ให้หันหน้าพระพุทธรูปและอาสน์สงฆ์ไปทิศตะวันออก

5) อุปกรณ์ดำเนินงาน อุปกรณ์ที่ต้องจัดหาทั่วไป เช่น ต้นกล้วยหรือกิ่งไม้ที่ขนาดเหมาะสม โต๊ะหมู่บูชา ดอกไม้ ธูป เทียน พานใส่ดอกไม้ เครื่องกรวดน้ำ

6) ผ้า อาจเป็นไตรจีวรครบสำหรับ หรือเป็นผ้าเพียงผืนเดียวขนาดเท่าฝ่ามือขึ้นไปก็ใช้ได้

2. ลำดับพิธีถวายผ้าป่า

1) พิธีกรกล่าวเปิด และแจ้งวัตถุประสงค์ของการถวายผ้าป่า

2) ประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย

3) อารธนาศีล / สมาทานศีล

4) (ถ้ามี) พิธีการเปิด กรณีมีการจัดถวายผ้าป่าที่มีวัตถุประสงค์ดำเนินกิจกรรม

สาธารณประโยชน์เป็นการเฉพาะ และมีการกล่าวรายงานกล่าวเปิด เพื่อต้องการให้ผู้ที่มาร่วมพิธีได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการจัด ศาสนพิธีการเชิญกล่าวรายงาน และกล่าวเปิด เชิญผู้กล่าวรายงานเข้าประจำที่ แล้วเชิญประธานเข้าประจำที่รับกล่าวรายงาน จนเสร็จ

5) ประธานพิธีหรือเจ้าภาพประกอบผ้าไตร/ผ้าป่า

6) ประธานพิธีหรือเจ้าภาพกล่าวคำถวายผ้าป่า (ศาสนพิธีการกล่าวนำ)

7) นำผ้าไตรจีวรไปวางไว้ที่ยังที่ที่จัดเตรียมไว้

8) นิมนต์พระสงฆ์ชักผ้าป่า (เจ้าหน้าที่เตรียมพัตรรองหรือตาลปัตรให้พระสงฆ์) “คำชักผ้าป่า (สำหรับพระ) ”อิมัง ปิงสุกุลจีวรัง อัสสามิกัง มัยหัง ปาปุณาติ” แปลว่า “ผ้าบังสุกุลจีวรที่ไม่มีเจ้าของผืนนี้ จงถึงแก่ข้าพเจ้า” เสร็จแล้วพระสงฆ์เดินกลับ

9) ประธานพิธีหรือเจ้าภาพประเคนจุตูปัจจัยไทยธรรมแด่พระสงฆ์

10) พระสงฆ์อนุโมทนา

11) ประธานพิธีหรือเจ้าภาพกรวดน้ำ-รับพร

12) กราบลาพระรัตนตรัย-กล่าวปิด

หมายเหตุ ถ้าเป็นการทอดผ้าป่าเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ ควรแจ้งและหารือกับพระสงฆ์ว่าท่านจะกล่าวแสดงเจตนามอบเงินและสิ่งของให้หน่วยงาน ช่วงใด เพราะของที่ถวายเป็นของสงฆ์ ท่านจะต้องมอบคืนให้หน่วยงาน จึงถือว่าเหมาะสม และเป็นการประกาศให้ทราบทั่วกัน

2.6 แนวการจัดกิจกรรมสำหรับวิทยากร

1. จัดฐานการเรียนรู้ตามกิจกรรมในข้อ 2.5 (การจัดฐานขึ้นอยู่กับจำนวนผู้เข้าอบรม และข้อจำกัดของวิทยากรกลุ่ม) ทุกฐานมีอุปกรณ์สอดพร้อม โดยมีอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญประจำฐาน ตั้งมีชื่อฐานตามชื่อกิจกรรมที่กำหนด

2. ผู้เข้าอบรมศึกษาในฐาน 3 รอบ ต่างวิธีกัน ดังนี้

รอบที่ 1 มรรคนายกมืออาชีพ

วิธีการ

1. ห้องประชุมใหญ่แบ่งผู้เข้าอบรมออกเป็น 4 กลุ่มเท่า ๆ กัน โดยวิธีจับฉลากเลข
2. ผู้เข้าอบรมจะเข้าฐานเพื่อศึกษาการทำบทพิธีกรของฐานทุกฐาน ใช้เวลาฐานละ 30 นาที แล้วเวียนฐาน ทุกคนจะได้บทพิธีกรทุกพิธี

อุปกรณ์

1. บทพิธีกรที่มีจุดผิดพลาด ตามของแต่ละกลุ่ม
2. โครงร่างบทพิธีกรที่มีช่องว่าง สำหรับเขียนแก้ไข

หน้าที่อาจารย์ประจำฐาน

1. ฉายบทพิธีกรบทพิธีกร A4 ที่ผิดพลาดบนจอใหญ่
2. แจกแผนบทพิธีกร A4 ที่ผิดพลาดแบบเดียวกับที่ฉายบนจอให้ผู้เข้าอบรมคนละชุด
3. แจกโครงร่างบทพิธีกรที่มีช่องว่าง สำหรับเขียนแก้ไข
4. อธิบายเรื่องพิธีที่รับผิดชอบพอสังเขป เกี่ยวกับแนวคิด ขั้นตอนพิธี
5. ช่วยแก้ไขบทพิธีกรที่ผิด และแนะนำให้ผู้เข้าอบรมแก้ไขให้ถูก
6. ให้คำปรึกษาเรื่องการเขียนบทพิธีกรรายบุคคลที่อาจต้องการสำนวนของตนเอง
7. ช่วยปรับถ้อยคำ ภาษาให้ถูกต้องตามแบบพิธีกรรม
8. ควบคุมเวลา 30 นาทีต่อรอบ

รอบที่ 2 การขึ้นไมค์สำหรับมรรคนายกมืออาชีพ

วิธีการ

1. ห้องประชุมใหญ่แบ่งผู้เข้าอบรมใหม่โดยใช้ “ตามความสนใจ” หากกลุ่มไม่เท่ากันหรือห่างกันมากเกินไป ให้จับฉลากกลุ่มมากออกแล้วให้เลือกใหม่ไปกลุ่มที่น้อยที่สุด
2. ผู้เข้าอบรมจะเข้าฐานเพื่อศึกษาการทำบทพิธีกรของฐานที่เลือก ใช้เวลาฐานละ 2 ชั่วโมง ไม่เวียนฐาน โดยการเรียนรู้ในฐานรอบที่ 2 นี้จะแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 ฝึกการพูดตามบทพิธีกรของฐาน ผู้เข้าอบรมจะเข้าฐานเพื่อฝึกสรีปที่แต่ละคนได้ปรับปรุงเป็นของตัวเองแล้ว คนละ 6 นาที ใช้เวลา 1.30 ชั่วโมง (ถ้า 15 คน)

ช่วงที่ 2 อาจารย์และผู้เข้าอบรมทุกคนในฐานประเมินและคัดเลือกตัวแทนที่ดีที่สุด 1 คน เป็นศาสนพิธีกรของกลุ่ม และเตรียมการนำเสนอแบบ “การแสดงบทบาทสมมติ” (Role Play) ในที่ประชุมใหญ่ โดยการแสดงต้องมีตัวละคร คือ ศาสนพิธีกร ผู้ช่วยศาสนพิธีกร เจ้าภาพ/ประธาน พระสงฆ์ ผู้ร่วมงาน และอื่นๆ ตามกิจกรรม การเตรียมการแสดงใช้เวลา 30 นาที

อุปกรณ์

1. บทพิธีกรที่แก้ไขของแต่ละคน
2. แบบประเมินการพูดสำหรับสมาชิกทุกคนและอาจารย์

หน้าที่อาจารย์ประจำฐาน

1. ดำเนินการให้ผู้อบรมได้ฝึกทุกคน ด้วยวิธีของอาจารย์แต่ละท่านเห็นสมควร
2. แจกแบบประเมินการพูดให้ผู้อบรมทุกคน
3. รวมคะแนน เพื่อคัดเลือกคนที่กลุ่มเห็นว่าดีที่สุดเป็นตัวแทนกลุ่ม
4. ช่วยแนะนำการพูดและการแก้ไขบทพิธีกรที่เหมาะสม ดูภาษา การออกเสียง
5. ให้คำปรึกษาเรื่องการจัดละครนำเสนอ
6. ควบคุมเวลาให้ได้ 2 ชั่วโมง

รอบที่ 3 สอบการปฏิบัติมรรคนายกมืออาชีพ

วิธีการ

1. ใช้ห้องประชุมใหญ่เพื่อนำเสนอแบบ “การแสดง” (Role Play) บนเวที
2. ผู้เข้าอบรม “การแสดงบทบาทสมมติ” กลุ่มละไม่เกิน 25 นาที ตั้งแต่การเตรียมเวทีจนจบ

อุปกรณ์

1. อุปกรณ์การแสดงของแต่ละกลุ่ม
2. แบบประเมินการนำเสนอของอาจารย์
3. ขอรางวัล

หน้าที่อาจารย์วิทยากร

1. อำนวยความสะดวกของผู้อบรม เช่น จัดคิว ควบคุมเวลา จัดหาอุปกรณ์ที่จะใช้งาน
2. ให้ข้อเสนอแนะ
3. ประเมินการแสดง
4. มอบรางวัล

2.7 เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. 2556. *คู่มือการปฏิบัติศาสนพิธีเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กองอนุศาสนาจารย์ กองทัพบก 2559. *คู่มือการปฏิบัติศาสนพิธี*. ออนไลน์ สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2568 จาก <https://www.thaichaplain.com/religious-rite-manual>

ราชบัณฑิตยสถาน 2554. *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. ออนไลน์ สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2568 จาก <https://dictionary.orst.go.th/>

สำนักพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย. 2549. *คู่มือจัดกิจกรรมและศาสนพิธีในทางพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง. 2565. *ศาสนพิธี เล่ม 1 หลักสูตรนักระธรรมเนียมและธรรมศึกษาชั้นตรี*. โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์การ. 2503. *ศาสนพิธี เล่ม 1 หลักสูตรนักระธรรมเนียมและธรรมศึกษาชั้นตรี*. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา

บทที่ 3

แนวทางจัดพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์สำหรับหน่วยงานภาครัฐ

การจัดงานที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์เป็นภารกิจสำคัญของหน่วยงานภาครัฐต้องปฏิบัติด้วยความถูกต้อง งดงาม และสมพระเกียรติ การดำเนินงานดังกล่าวไม่เพียงเป็นการแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่ยังสะท้อนถึงความพร้อม ความมีระเบียบ และความประณีตของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ การฝึกให้บุคลากรเข้าใจหลักการจัดงานที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์เพื่อให้สามารถกำกับดูแลงานพิธีได้อย่างถูกต้องตามรูปแบบ ทั้งในด้านความหมาย ขั้นตอนปฏิบัติ ตลอดจนองค์ประกอบสำคัญ

ในบทเรียนนี้จะเสนอพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ ได้แก่ พระราชพิธี พิธีราชประเพณี พิธีถวายพระพร/ถวายพระราชกุศล/ถวายราชสักการะ ตลอดจนแนวปฏิบัติสำหรับหน่วยงานภาครัฐ การจัดที่นั้งพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ตามลำดับชั้น ตลอดจนเทคนิคการจัดโต๊ะหมู่ถวายราชสักการะให้ถูกต้องตามแบบแผนปฏิบัติของราชการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้อย่างเหมาะสม ดังนี้

3.1 พระราชพิธี

พระราชพิธี หมายถึง พิธีที่พระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ กำหนดไว้ตามราชประเพณี เช่น พระราชพิธีฉัตรมงคล พระราชพิธีสงกรานต์ พระราชพิธีสมโภชเดือนและขึ้นพระอู่ พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี. (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) พระราชพิธีเป็นพิธีการที่มีความเกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์หรือราชสำนัก โดยมีการวางแบบแผนกฎเกณฑ์และความหมายทางสถาบันชัดเจน พระราชพิธีสามารถแบ่งประเภทได้ 2 ประเภท คือ

3.1.1 พระราชพิธีตามจารีต คือ พระราชประเพณีประจำปีที่เป็นจารีตจากอดีตตั้งแต่สมัยอยุธยา หลักฐานเอกสารที่เป็นแบบแผนคือพระราชพิธีตั้งพระราชินีพนธ์ในรัชกาลที่ 5 เรียกว่า “พระราชพิธี 12 เดือน” หรือ “พระราชพิธีทวาทศมาส” โดยกำหนดตามเดือน 12 เดือน โดยเริ่มจากเดือน 12 ดังนี้ (หอสมุดแห่งชาติ รัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่, 2562)

- 1) เดือนสิบสอง พิธีจองเปรียง พระราชพิธีลอยพระประทีป
- 2) เดือนอ้ายพิธีไล่เรือ เฉวียนพระโคกินเลี้ยง
- 3) เดือนยี่พระราชพิธี บุษยาภิเษก พระราชพิธี ตรียัมพวาย ตรีปวาย
- 4) เดือนสามพิธีธานยเทาะห์ พระราชกุศลเลี้ยงพระตรุษจีน

- 5) เดือนสี่พระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์
- 6) เดือนห้าพระราชพิธีศรีสัจปานกาล
- 7) เดือนหกพระราชพิธีพืชมงคล พืชมงคลพระนังคัล
- 8) เดือนเจ็ดพระราชพิธีทูลน้ำล้างพระบาท
- 9) เดือนแปดพระราชพิธีเข้าพรรษา
- 10) เดือนเก้าพิธีตุลาการ
- 11) เดือนสิบพระราชพิธีสารท
- 12) เดือนสิบเอ็ดอาศุขยแข่งเรือ

ปัจจุบัน พระราชพิธีตามจารีตส่วนมากได้ยกเลิกแล้วด้วยเหตุผลด้านเศรษฐกิจสังคม ยังเหลือพระราชพิธีบางอย่างเท่านั้น เช่น

1) พระราชพิธีสงกรานต์ เป็นพระราชประเพณีที่กษัตริย์ทรงบำเพ็ญกุศลอุทิศผลบุญให้แก่บุพการีที่ล่วงลับไปแล้ว และรดน้ำพระญาติผู้ใหญ่ที่ยังมีชีวิตอยู่ เพื่อเป็นการแสดงกตเวทิตาธรรมอันเป็นวัฒนธรรมที่สูงของชาติไทย เช่น ในปี 2526 โปรดเกล้าฯ หมายกำหนดการพระราชพิธีสงกรานต์ เปิดปราสาทพระเทพบิดร ให้กำหนดการบำเพ็ญพระราชกุศลในวันจันทร์ที่ 15 เมษายน 2567 เวลา 7 นาฬิกา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานนิมนต์พระสงฆ์ 50 รูป เข้าไปรับพระราชทานอาหารบิณฑบาตที่ในพระบรมมหาราชวัง (PPTV Online, 2567)

2) พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ เป็นพระราชพิธีบำรุงขวัญลูกสิกรของชาติ ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงริเริ่มโปรดให้มีพระราชพิธีพืชมงคล พิธีนี้เป็นพิธีศาสนาทั้งศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ โดยกำหนดให้วันแรกเป็นพิธีทำบุญของศาสนาพุทธและวันรุ่งขึ้นเป็นพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญซึ่งเป็นพิธีพราหมณ์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาแรกนา ซึ่งได้แก่ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่กระทรวงนั้นเป็นผู้ทำพิธี ณ ท้องสนามหลวง (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2568)

3.1.2 พระราชพิธีในโอกาสต่าง ๆ ที่ปฏิบัติเป็นประจำ เช่น

ตามบันทึกกฎมณเฑียรบาลที่เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้กล่าวถึงพระราชพิธีจำนวน 15 พิธี แต่ได้ยกเลิกไปเกือบหมดแล้ว (พิเศษ ปิ่นเกตุ, 2563 น.7-22) พิธีที่ยังคงจัดให้มีอย่างต่อเนื่อง เช่น

1) พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พิธีนี้เป็นพิธีที่ราชการได้กำหนดให้ถือเอาวันพระบรมราชสมภพของกษัตริย์เป็นวันฉลองเฉลิมแห่งชาติ ในรัชกาลปัจจุบันงานพระราชพิธีนี้ตรงกับวันที่ 28 กรกฎาคม โดยจะเสด็จพระราชดำเนินออกมหาสมาคม ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมโหฬารพิธีพิมาน ทรงรับคำถวายชัยมงคลจากพระราชวงศ์ผู้ใหญ่ นายกรัฐมนตรี และประธานรัฐสภา ในตอนบ่ายจะเสด็จพระราชดำเนินไป

พระราชทานพัดยศแก่บรรพชิตในอนัมนิกายและจันณิกาย พระราชทานสังคหวัตถุแก่ข้าทูลละอองธุลีพระบาท ผู้สูงอายุทั้งฝ่ายหน้าและฝ่ายใน ทรงสถาปนาสมณศักดิ์พระภิกษุสงฆ์วันรุ่งขึ้นมีการพระราชทานภัตตาหาร พระภิกษุที่เจริญพระพุทธรูปในวันก่อน เสร็จแล้วสมเด็จพระสังฆราชถวายพระธรรมเทศนามงคลวิเศษกถา พรรณนาถึงพระราชจริยวัตร และพระราชกรณียกิจที่ได้ทรงบำเพ็ญในรอบปี เป็นเครื่องเตือนพระราชหฤทัย

2) พระราชพิธีฉัตรมงคล คือ วันเฉลิมฉลองวันครบรอบปีแห่งงานพระบรมราชาภิเษก ซึ่งใน รัชกาลปัจจุบันได้แก่ วันที่ 4 พฤษภาคม โดยพิธีจะมีระหว่าง 3-5 พฤษภาคม โดยเมื่อถึงวันที่ 3 พฤษภาคม จะ ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน อุทิศพระราชกุศลแด่สมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า วันที่ 4 พฤษภาคม เวลาบ่าย และวันที่ 5 พฤษภาคม เวลาเช้า มีการประกอบพระราชพิธีสมโภชพระมหาเศวตฉัตร และเครื่องสิริราชกกุธภัณฑ์ อันเป็นทั้งพิธีทางพระบรมพุทธานุภาพ และพิธีพราหมณ์ ทั้งนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระราชครูพราหมณ์พิธีอ่านประกาศการพระราชพิธีฉัตรมงคล ความว่า ในการประกอบพระราชพิธีนี้ มีพระราชประสงค์จะให้เป็นที่สิริสวัสดิ์แก่บ้านเมือง จึงขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและพระบรมเดชานุภาพ สมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า จงดลบันดาลให้ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติราชการตั้งใจปฏิบัติหน้าที่เพื่อความสุข ความเจริญรุ่งเรืองแก่ชาติบ้านเมืองตลอดจนอาณาประชาราษฎร์ และได้พระราชอุทิศพระราชกุศลนี้ พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยโดยทั่วหน้ากัน

3.2 พิธีราชประเพณี

พิธีราชประเพณี คือ พิธีทางศาสนาหรือวัฒนธรรมที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดมีตามประเพณี ท้องถิ่น หรือตามพระราชประสงค์ หรือตามการพระราชทานในวโรกาสต่างๆ เช่น

1.1 พิธีถวายผ้าพระกฐิน กฐิน คือ การถวายผ้าแก่พระภิกษุตามคำสอนพระพุทธศาสนา แต่เมื่อมีส่วน ที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์หรือผู้แทนพระองค์เสด็จไปทอดถวายในพระอารามหลวง ทำให้มีระเบียบแบบแผน และธรรมเนียมปฏิบัติที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของราชประเพณีที่สืบทอดกันมา เอกสารกรมการศาสนา (2556, น.90) ได้แสดงว่ากฐินที่เกี่ยวกับกษัตริย์มี 2 ประเภท คือ

1) พระกฐินหลวง คือ กฐินที่พระมหากษัตริย์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงทอดถวายด้วย พระองค์เอง หรือพระบรมวงศานุวงศ์ไปทอดถวายตามหมายของราชสำนัก โดยทอดถวายในพระอารามหลวงที่ กำหนด

2) พระกฐินราชทาน คือ กฐินที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าพระกฐินแก่ผู้แทน พระองค์ หรือหน่วยงานราชการ หรือเอกชน ให้นำไปทอดถวายยังพระอารามหลวงต่างๆ ที่กำหนดไว้

เอกสารของสมบูรณ บัญครอบ กลุ่มกิจการคณะสงฆ์ สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม (ม.ป.ป, น. 32-35) ได้แสดงว่า กฐินที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ เรียกว่า กฐินหลวง มี 3 ประเภท คือ กฐิน

1) กฐินที่กำหนดเป็นพระราชพิธี หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พระกฐินหลวงเสด็จพระราชดำเนิน (ทองย้อย แสงสินชัย, 2568, น. 165) คือ กฐินที่พระมหากษัตริย์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงทอดถวายด้วยพระองค์เอง หรือพระบรมวงศานุวงศ์ไปทอดถวายตามหมายของราชสำนัก โดยทอดถวายในพระอารามหลวงที่กำหนดไว้ 18 แห่ง วัด ได้แก่ 1). วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม 2) วัดอรุณราชวราราม 3) วัดราชโอรสาราม 4) วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม 5) วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม 6). วัดบวรนิเวศวิหาร 7) วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม 8) วัดสุทัศน์เทพวราราม 9) วัดราชาธิวาส 10) วัดมกุฏกษัตริยาราม 11) วัดเทพศิรินทราวาส 12) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ 13) วัดโสมนัสราชวรวิหาร จังหวัดนครปฐม 14) วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดสกลนคร 15) วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 16). วัดสุพรรณดาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 17. วัดนิเวศธรรมประวัติ จังหวัดปทุมธานี 18. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

2) กฐินต้น คือ พระมหากษัตริย์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงทอดถวายด้วยพระองค์เอง เป็นการบำเพ็ญพระราชกุศลส่วนพระองค์ โดยเสด็จถวายตามวัดที่ไม่ได้กำหนดตามข้อ 1 หรือเป็นวัดราษฎร์ทั่วไป

3) พระกฐินราชทาน กฐินที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าพระกฐินแก่ผู้แทนพระองค์ หรือหน่วยงานราชการ หรือเอกชน ให้นำไปทอดถวายยังพระอารามหลวงต่างๆ ที่กำหนดไว้

1.2 พิธีพระราชทานเพลิงศพ คือ พิธีการศพที่ได้รับพระราชทานเกียรติยศแก่ผู้วายชนม์ที่มีคุณงามความดีหรืออยู่ในหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีระเบียบพิธีการตั้งแต่การขอพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ จนถึงการพระราชทานเพลิงศพ (กรมการศาสนา, 2556, น.136-155)

1.3 พิธีพระราชทานปริญญาบัตร พิธีพระราชทานปริญญาบัตรเป็น "งานพิธีของมหาวิทยาลัย" ที่จัดขึ้นโดยสถาบันอุดมศึกษาโดย "ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ" จากพระมหากษัตริย์เสด็จฯ ด้วยพระองค์เอง หรือโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์เสด็จแทนพระองค์ พิธีนี้จึงมีสถานะพิเศษ มีแบบแผนและมีพิธีการที่สง่างามตามราชประเพณี โดยพิธีพระราชทานปริญญาบัตรในประเทศไทยเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2473 ผู้พระราชทานคือ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีผู้ได้รับปริญญาคือบัณฑิตคณะแพทยศาสตร์ (หรือ เวชบัณฑิต) ซึ่งสำเร็จการศึกษาเป็นรุ่นแรกของมหาวิทยาลัย 25 ตุลาคม 2473 (สำนักงานพระคลังข้างที่, 2568)

3.3 พิธีถวายพระพร/ถวายพระราชกุศล/ถวายราชสักการะ

พิธีถวายพระพร/ถวายพระราชกุศล/ถวายราชสักการะเป็นรัฐพิธีที่หน่วยงานรัฐ หรือส่วนราชการและเอกชนจัดพิธีถวายพระพรเนื่องในโอกาสสำคัญ ในวันสำคัญตามข้อ 3.2 และยังมีพิธีที่สำคัญ เช่น

3.3.1 วันจักรี วันระลึกถึงพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 ที่เสด็จปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี และทรงสร้างกรุงเทพฯ เป็นราชธานี เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2325 โดยจัดโต๊ะหมู่บูชา ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์ พร้อมเครื่องราชสักการะ

3.3.2 วันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง วันที่ 12 สิงหาคม (วันแม่แห่งชาติ) โดยจัดโต๊ะหมู่บูชา ประดิษฐานพระฉายาลักษณ์ ประดับธงชาติไทยคู่กับธงพระนามาภิไธย ส.ก. และมีการจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติอื่น ๆ

3.3.3 วันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินีวันที่ 3 มิถุนายน โดยจัดโต๊ะหมู่บูชา ประดิษฐานพระฉายาลักษณ์ ประดับธงชาติไทยคู่กับธงพระนามาภิไธย ส.ท.

3.4 แนวทางจัดพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์สำหรับหน่วยงานภาครัฐ

3.4.1 การศึกษากฎระเบียบของพิธีแต่ละพิธี

หน่วยงานราชการหรือเอกชนที่จะจัดพิธีต้องศึกษาหลักเกณฑ์/คู่มือ เอกสารแนวปฏิบัติที่ประกาศอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น หนังสือเวียน หนังสือสั่งการ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนจัดงานทุกครั้งจากหน่วยงานดำเนินการจริง คือ

- 1) สำนักพระราชวังหรือหน่วยราชการในพระองค์ เพื่อศึกษาข้อกำหนดด้านพิธีการ
- 2) กรมประชาสัมพันธ์ เพื่อศึกษาแนวทางการใช้พระฉายาลักษณ์, การจัดโต๊ะหมู่, การประดับสถานที่ และตัวอย่างไฟล์ภาพประกอบที่หน่วยงานเผยแพร่สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสม
- 3) มหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อศึกษากรณีนิมนต์พระสงฆ์และการจัดลำดับสมณศักดิ์
- 4) ระเบียบ/ข้อปฏิบัติของกระทรวงหรือหน่วยงานต้นสังกัด เช่น กองทัพ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงวัฒนธรรม เพื่อศึกษาระเบียบปฏิบัติเฉพาะงานในแต่ละครั้ง (ข้อกำหนดด้านการรักษาความปลอดภัย การเชิญบุคคลสำคัญ ฯลฯ)

3.4.2 เช็คลิสต์ปฏิบัติภารกิจก่อนวันพิธี

- 1) ขออนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากหน่วยงานต้นสังกัด / สำนักพระราชวัง / PRD
- 2) ขอรายชื่อพระสงฆ์และสมณศักดิ์จากหน่วยงานกลาง (มหาเถรสมาคม/สำนักพุทธ)
- 3) กำหนดผังจัดโต๊ะหมู่
- 4) กำหนดที่นั่ง พร้อมป้ายชื่อนั่ง
- 5) เตรียมอุปกรณ์ตามลักษณะพิธี เช่น จัดเตรียมพานพุ่ม เครื่องทองน้อย ดอกไม้ และพระฉายาลักษณ์จากแหล่งทางการ

- 6) ซ้อมพิธี โดยให้ผู้มีบทบาทสำคัญเข้าร่วมอย่างน้อย 1 ครั้งก่อนวันจริง
- 7) ตรวจสอบเครื่องเสียง แสงสว่าง และมุกกล้อง/สื่อสารมวลชน (ถ้ามีการเผยแพร่)
- 8) จัดกำลังรักษาความปลอดภัยและอำนวยความสะดวก ทางเข้า-ออก ที่จอดรถ
- 9) ตรวจสอบการประดับธงและผ้าระบายนให้สอดคล้องกับแนวทางทางราชการ

3.5 การจัดที่นั่งพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ในพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์

3.5.1 หลักการทั่วไป

สมณศักดิ์ คือ ยศพระสงฆ์ที่ได้รับพระราชทานมีหลายชั้น แต่ละชั้นมีพัดยศเป็นเครื่องกำหนด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556.) การได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นไปโดยพระราชอำนาจและพระราชศรัทธาที่ กษัตริย์ทรงมีต่อพระภิกษุสงฆ์แต่ละรูป ในพระราชพิธีที่มีการนิมนต์พระสงฆ์มาเป็นองค์ประกอบในพิธีต้องการ จัดลำดับที่นั่งหรืออาสนะตามลำดับสมณศักดิ์ โดยระบุสมณศักดิ์ในการจัดที่นั่งและบอกตำแหน่งให้ชัดเจน การจัดลำดับให้ยึดถือตามมหาเถรสมาคม (มส.) มติที่ 302/2567 การประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ 9/2567 เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2567 เรื่อง ลำดับพัดยศสมณศักดิ์ ฐานานุกรม เปரியัญ ในงานพระราชพิธีและรัฐพิธี ดังนี้

สมเด็จพระราชาคณะ

1. สมเด็จพระสังฆราชเจ้า
2. สมเด็จพระสังฆราช
3. สมเด็จพระราชาคณะ ชั้นสุพรรณบัฏ

พระราชาคณะ

4. รองสมเด็จพระราชาคณะ ชั้นหิรัญบัฏ
5. รองสมเด็จพระราชาคณะ ชั้นสัญญาบัตร
6. พระราชาคณะชั้นธรรม
7. พระราชาคณะชั้นเทพ
8. พระราชาคณะชั้นราช
9. พระราชาคณะชั้นสามัญ
 - 9.1 พระราชาคณะ ปลัดขวา-ปลัดกลาง-ปลัดซ้าย
 - 9.2 พระราชาคณะ รองเจ้าคณะภาค
 - 9.3 พระราชาคณะ เจ้าคณะจังหวัด
 - 9.4 พระราชาคณะ รองเจ้าคณะจังหวัด
 - 9.5 พระราชาคณะชั้นสามัญเปรียญ ฝ่ายวิปัสสนาธุระ

9.6 พระราชาคณะชั้นสามัญเปรียญ ป.ธ. 9-8-7-6-5-4-3

9.7 พระราชาคณะชั้นสามัญเทียบเปรียญ ฝ่ายวิปัสสนาธุระ

9.8 พระราชาคณะชั้นสามัญเทียบเปรียญ

9.9 พระราชาคณะชั้นสามัญยก ฝ่ายวิปัสสนาธุระ

9.10 พระราชาคณะชั้นสามัญยก

พระครูสัญญาบัตร

10. พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะจังหวัด (จจ.)

11. พระครูสัญญาบัตร รองเจ้าคณะจังหวัด (รจจ.)

12. พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นเอก (จล.ขอ.)

13. พระครูสัญญาบัตร ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอ ชั้นพิเศษ ฝ่ายวิปัสสนาธุระ (ทป.จอ.พ.วิ.)

14. พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะอำเภอ ชั้นพิเศษ ฝ่ายวิปัสสนาธุระ (จอ.ชพ.วิ.)

15. พระครูสัญญาบัตร เทียบเจ้าคณะอำเภอ ชั้นพิเศษ ฝ่ายวิปัสสนาธุระ (ทจอ.ชพ.วิ.)

16. พระครูสัญญาบัตร ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอ ชั้นพิเศษ (ทป.จอ.ชพ.)

17. พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะอำเภอ ชั้นพิเศษ (จอ.ชพ.)

18. พระครูสัญญาบัตร เทียบเจ้าคณะอำเภอ ชั้นพิเศษ (ทจอ.ชพ.)

19. พระครูปลัดของสมเด็จพระราชาคณะ

20. พระเปรียญธรรม 9 ประโยค

21. พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นโท (จล.ชท.)

22. พระครูสัญญาบัตร ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอ ชั้นเอก ฝ่ายวิปัสสนาธุระ (ทป.จอ.ขอ.วิ.)

23. พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะอำเภอ ชั้นเอก ฝ่ายวิปัสสนาธุระ (จอ.ขอ.วิ.)

24. พระครูสัญญาบัตร เทียบเจ้าคณะอำเภอ ชั้นเอก ฝ่ายวิปัสสนาธุระ (ทจอ.ขอ.วิ.)

25. พระครูสัญญาบัตร ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอ ชั้นเอก (ทป.จอ.ขอ.)

26. พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะอำเภอ ชั้นเอก (จอ.ขอ.)

27. พระครูสัญญาบัตร เทียบเจ้าคณะอำเภอ ชั้นเอก (ทจอ.ขอ.)

28. พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นตรี (จล.ชต.)

29. พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะอำเภอ ชั้นโท (จอ.ชท.)

30. พระครูสัญญาบัตร รองเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นเอก (รจล.ขอ.)

31. พระครูสัญญาบัตร รองเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นโท (รจล.ชท.)

32. พระครูสัญญาบัตร รองเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นตรี (รจล.ชต.)

33. พระครูสัญญาบัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นพิเศษ ฝ่ายวิปัสสนาธุระ หรือเทียบเท่า (ผจล.ขพ. วิ. หรือ ทผจล.ขพ. วิ.)
34. พระครูสัญญาบัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นพิเศษ หรือเทียบเท่า (ผจล.ขพ. หรือ ทผจล.ขพ.)
35. พระครูสัญญาบัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นเอก ฝ่ายวิปัสสนาธุระ หรือเทียบเท่า (ผจล.ขอ. วิ. หรือ ทผจล.ขอ. วิ.)
36. พระครูสัญญาบัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นเอก หรือเทียบเท่า (ผจล.ขอ. หรือ ทผจล.ขอ.)
37. พระครูปลัดของพระราชาคณะ เจ้าคณะรอง ชั้นหิรัญบัฏ
38. พระครูปลัดของพระราชาคณะ เจ้าคณะรอง ชั้นสัญญาบัตร
39. พระครูฐานานุกรม ชั้นเอก ของสมเด็จพระสังฆราช
40. พระเปรียญธรรม 8 ประโยค
41. พระครูสัญญาบัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นโท หรือเทียบเท่า (ผจล.ขท. หรือ ทผจล.ขท.)
42. พระเปรียญธรรม 7 ประโยค
43. พระครูปลัดของพระราชาคณะ ชั้นธรรม
44. พระครูฐานานุกรม ชั้นโท ของสมเด็จพระสังฆราช (พระครูปริตร)
45. พระครูสัญญาบัตร รองเจ้าคณะอำเภอ ชั้นเอก (รจอ.ขอ.)
46. พระครูสัญญาบัตร รองเจ้าคณะอำเภอ ชั้นโท (รจอ.ขท.)
47. พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะตำบล ชั้นเอก ฝ่ายวิปัสสนาธุระ (จต.ขอ. วิ.)
48. พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะตำบล ชั้นเอก (จต.ขอ.)
49. พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะตำบล ชั้นโท ฝ่ายวิปัสสนาธุระ (จต.ขท. วิ.)
50. พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะตำบล ชั้นโท (จต.ขท.)
51. พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะตำบล ชั้นตรี (จต.ขต.)
52. พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ ชั้นเอก ฝ่ายวิปัสสนาธุระ (จร.ขอ. วิ.)
53. พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ ชั้นเอก (จร.ขอ.)
54. พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ ชั้นโท ฝ่ายวิปัสสนาธุระ (จร.ขท. วิ.)
55. พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ ชั้นโท (จร.ขท.)
56. พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ ชั้นตรี (จร.ขต.)
57. พระครูสัญญาบัตร รองเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ (จร.)

58. พระครูสัญญาบัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชบุรณ (ผจร.)

59. พระเปรียญธรรม 6 ประโยค

60. พระเปรียญธรรม 5 ประโยค

61. พระครูปลัดของพระราชาคณะชั้นเทพ

62. พระครูปลัดของพระราชาคณะชั้นราช

63. พระครูวินัยธร

64. พระครูธรรมธร

65. พระครูคู่สวด

66. พระเปรียญธรรม 4 ประโยค

67. พระปลัดของพระราชาคณะ ชั้นสามัญ

68. พระเปรียญธรรม 3 ประโยค

69. พระครูรองคู่สวด

70. พระครูสังฆรักษ์

71. พระครูสมุห์

72. พระครูใบฎีกา

73. พระสมุห์

74. พระใบฎีกา

75. พระพิธีธรรม

หมายเหตุ เฉพาะพิธีรับผ้าพระกฐินพระราชทาน เจ้าอาวาสนั่งหน้าพระภิกษุรูปอื่นซึ่งแม้จะมีสมณศักดิ์สูงกว่า

3.5.2 ขั้นตอนปฏิบัติ

1) ขอรายชื่อพระสงฆ์และระบุสมณศักดิ์ล่วงหน้า อย่างน้อย 7-14 วัน จากหน่วยงานกลางหรือเจ้าคณะพื้นที่ แล้วจัดทำปฏิทินนัดอย่างเป็นทางการเพื่อกำหนดวัน เวลา สถานที่ให้ชัดเจน

2) จัดแผนผังอาสนะ และติดป้ายชื่อตำแหน่งให้ชัดเจน

3) ถ้าพิธีใหญ่ ควรนิมนต์พระสงฆ์ชักซ้อมการเข้าที่นั่ง/ออกที่นั่งของพระสงฆ์ เพื่อป้องกันความเข้าใจผิดในวันจริง

3.6 หลักการและเทคนิคการจัดโต๊ะหมู่ถวายราชสักการะ ถวายพระพร และถวายความอาลัย

3.6.1 การจัดโต๊ะหมู่ถวายราชสักการะและถวายพระพร

1) หลักการ

การจัดโต๊ะหมู่ถวายราชสักการะ เป็นการจัดเครื่องบูชาเพื่อถวายความเคารพ แต่ พระมหากษัตริย์ พระบรมราชินี พระบรมวงศานุวงศ์ มีหลักการทั่วไปดังนี้

- (1) ความงดงามและสง่างาม หมายถึง ถูกต้องตามแบบแผนราชประเพณี
- (2) ความสมพระเกียรติ หมายถึง รักษาพระราชอิสริยยศตามระเบียบที่กำหนด
- (3) ความเป็นระเบียบ หมายถึง มีความสมดุล สะอาด

2) องค์ประกอบของโต๊ะหมู่ถวายราชสักการะ

- (1) โต๊ะหมู่ ตามความเหมาะสมของสถานที่ เช่น หมู่ 5 7 9 โดยมีแนวปฏิบัติคือ หมู่ 5 ใช้สำหรับงานทั่วไป หมู่ 7 หรือ 9 ใช้สำหรับ งานราชพิธี งานรัฐพิธี งานมหาวิทยาลัย งานจังหวัด
- (2) พระบรมฉายาลักษณ์ / พระบรมรูป ใช้ “กรอบทอง” หรือกรอบที่สมพระเกียรติ วางบนโต๊ะชั้นสูงสุด ให้ระดับสูงกว่าเครื่องสักการะอื่นเสมอ
- (3) เครื่องบูชา / เครื่องราชสักการะ ได้แก่ กรณียถวายสักการะใช้ชุดเครื่องทองน้อย 1 ชุด กรณียถวายพระพรใช้เครื่องสักการะรูปเทียนแพ 1 ชุด
- (4) ผ้าคลุมโต๊ะ / ผ้ารองโต๊ะที่เป็นทางการ ใช้ผ้าสีสุภาพ เช่น สีขาว หรือสีเหลืองทอง ต้องไม่ใช่ลวดลาย
- (5) แจกันดอกไม้ 1 - 3 คู่ หรือตามความเหมาะสมของโต๊ะหมู่ นิยมใช้ดอกไม้สดสี เหลือง-ขาว เช่น ดาวเรือง กล้วยไม้ คาร์เนชั่น ห้ามใช้ดอกไม้เหี่ยวหรือสีไม่เหมาะสม เช่น แดงจัด ในงานราชสักการะ
- (6) กรณียถวายพระพร ธงชาติ 1 ผืน และธงพระปรมาภิไธย 1 ผืน

3) แนวปฏิบัติในการจัดโต๊ะหมู่ถวายราชสักการะ

- (1) วางพระบรมฉายาลักษณ์บนชั้นสูงสุด ต้องอยู่ตรงกลาง สูงสุดของหมู่ ใช้ขาตั้งเพื่อให้ภาพไม่เอียง
- (2) วางพานพุ่มเงิน-พานพุ่มทอง โดยตั้งคู่หน้าโต๊ะชั้นรอง โดยคู่เงินด้านซ้าย คู่ทอง ด้านขวา จากมุมมองผู้ถวาย
- (3) วางแจกันดอกไม้สองข้าง ชั้นรองจากพานพุ่ม ให้สมมาตรซ้าย-ขวา ไม่บดบังพานพุ่ม
- (4) วางชุดเครื่องทองน้อย หรือเครื่องสักการะรูปเทียนแพ แล้วแต่กรณีที่โต๊ะกลาง
- (5) กรณียถวายพระพร วางธงชาติและธงพระปรมาภิไธย ซ้าย-ขวา

ภาพที่ 2.1 ตัวอย่างการจัดโต๊ะหมู่ถวายสักการะ
ที่มาภาพ: กรมการศาสนา, 2568.

ภาพที่ 2.2 ตัวอย่างการจัดโต๊ะหมู่ถวายพระพรวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ที่มาภาพ: กรมประชาสัมพันธ์, 2568.

3.6.2 การจัดโต๊ะหมู่ถวายอาลัย

1) หลักการทั่วไป

การจัดโต๊ะหมู่ถวายอาลัย เป็นการจัดเครื่องบูชาเพื่อถวายความอาลัยเมื่อมีเหตุการณ์การเสด็จสวรรคต หรือการสิ้นพระชนม์ของพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูง โดยเป็นการแสดงความเคารพอย่างสูงสุดและร่วมไว้อาลัยของประชาชนชาวไทยทั่วประเทศ มีหลักการทั่วไปดังนี้

- (1) ความงดงามและสง่างาม หมายถึง ถูกต้องตามแบบแผนราชประเพณี
- (2) ความสมพระเกียรติ หมายถึง รักษาพระราชอิสริยยศตามระเบียบที่กำหนด
- (3) ความเป็นระเบียบ หมายถึง มีความสมดุล สะอาด สงบ

2) องค์ประกอบของโต๊ะหมู่ถวายอาลัย

- (1) โต๊ะหมู่ ตามความเหมาะสมของสถานที่ เช่น หมู่ 5 7 9 โดยมีแนวปฏิบัติคือ หมู่ 5 ใช้สำหรับงานทั่วไป หมู่ 7 หรือ 9 ใช้สำหรับ งานราชพิธี งานรัฐพิธี งานมหาวิทยาลัย งานจังหวัด
 - (2) พระบรมฉายาลักษณ์ / พระบรมรูป ใช้ “กรอบทอง” หรือกรอบที่สมพระเกียรติ วางบนโต๊ะชั้นสูงสุด ให้ระดับสูงกว่าเครื่องสักการะอื่นเสมอ
 - (3) เครื่องบูชา / เครื่องราชสักการะ ได้แก่ เครื่องทองน้อย 1 ชุด
 - (4) ผ้าคลุมโต๊ะ / ผ้ารองโต๊ะ ใช้ผ้าสีขาว-ดำ ไม่ใช้ผ้าลวดลาย
 - (5) แจกันดอกไม้ 1 - 3 คู่ หรือตามความเหมาะสมของโต๊ะหมู่
- #### 3) แนวปฏิบัติในการจัดโต๊ะหมู่ถวายราชสักการะ
- (1) วางพระบรมฉายาลักษณ์บนชั้นสูงสุด ต้องอยู่ตรงกลาง สูงสุดของหมู่ ใช้ขาตั้งเพื่อให้ภาพไม่เอียง
 - (2) วางแจกันดอกไม้ ให้สมมาตรซ้าย-ขวา
 - (3) วางพานชุดเครื่องทองน้อย ส่วนมากตั้งคู่หน้าโต๊ะชั้นรอง

ภาพที่ 2.3 ตัวอย่างการจัดโต๊ะหมู่บูชาถวายอาลัย
ที่มาภาพ: กรมประชาสัมพันธ์, 2568.

ข้อควรจำ เครื่องบูชาทองน้อย หรือเรียกกันทั่วไปว่า เครื่องทองน้อย เดิมพระมหากษัตริย์ทรงใช้เป็นเครื่องสักการะพระบรมศพ พระบรมอัฐิบุรพกษัตริย์ ต่อมาใช้ได้ทั่วไปทั้งพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ พระสงฆ์ และสามัญชนทั่วไป ในกรณีสักการะบูชา เช่น พระบรมสารีริกธาตุ พระบรมศพ พระบรมอัฐิ และพระบรมรูปบุรพกษัตริย์ เคารพศพหรืออัฐิของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว และสำหรับประธานจุดบูชาธรรม ในพิธีแสดงพระธรรมเทศนา (สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, 2565, น. 126-127) การใช้เครื่องทองน้อยเป็นการแสดง

ความเคารพอย่างสูงและมีระเบียบแบบแผน ผู้จัดควรศึกษาธรรมเนียมปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักของ
กรมศิลปากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละครั้ง สรุปแนวทางการใช้ดังนี้

1. การถวายราชสักการะ ใช้สำหรับวางหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ พระฉายาลักษณ์ หรือพระบรม
ราชานุสาวรีย์ ในโอกาสวันสำคัญต่างๆ เช่น วันปิยมหาราช วันคล้ายวันสวรรคต วันจักรี เป็นต้น
2. พระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศล ใช้ในการสักการะพระบรมศพ พระบรมอัฐิ หรือพระอัฐิ
3. การบูชาพระบรมสารีริกธาตุ ใช้เครื่องทองน้อยสำหรับการบูชาพระบรมสารีริกธาตุหรือสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือในศาสนาพุทธด้วย
4. งานศพและพิธีที่ระลึกถึงผู้ล่วงลับ ในปัจจุบัน เครื่องทองน้อยยังขยายการใช้งานมาสู่การ
สักการบูชาผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ หรือบุคคล
สำคัญทั่วไป มีแนวทางคือ
 - 4.1 ตั้งหน้าศพ ใช้เพื่อเคารพศพ ให้หันด้านหน้าออก (ด้านที่ตั้งเตียง)
 - 4.2 พิธีทำบุญอัฐิ ใช้เพื่อให้ผู้ล่วงลับไหว้พระ ให้หันหน้าเข้าหาภาพหรืออัฐิ
5. พิธีแสดงพระธรรมเทศนา ใช้จุดหน้าธรรมมาสน์พระภิกษุแสดงธรรม

ภาพที่ 2.4 ตัวอย่างเครื่องทองน้อยและเครื่องสักการะรูปเทียนแพ

ที่มาภาพ: สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, 2565.

ภาพที่ 2.5 การใช้เครื่องทองน้อย

ที่มาภาพ: กลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแพร่, 2568

3.7 การถวายความเคารพในพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์

การถวายความเคารพในราชพิธี คือ การถวายความเคารพต่อหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ในพิธีต่าง ๆ ที่มีการจัดตั้ง การถวายความเคารพเป็นพิธีสำคัญในพิธีการราชพิธี ที่กล่าวในข้อ 3.2 ในการอบรมนี้จะแสดงหลักการแสดงความเคารพเบื้องต้น ตามที่สำนักกฎหมายและระเบียบกลาง สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดแนวทางสำหรับการแสดงความเคารพ (สำนักกฎหมายและระเบียบกลาง สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2561) ดังนี้

3.7.1 การถวายความเคารพสำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือนชาย

- 1) การถวายนับ ให้ยืนตรงขาชิด ปลายเท้าแยกพองาม มือทั้งสองแนบลำตัว ค้อมลำตัวพอประมาณ พร้อมก้มศีรษะลง แล้วตั้งศีรษะโดยเงยหน้าขึ้นช้า ๆ พร้อมตั้งลำตัวจนตั้งอยู่ในท่าตรง
- 2) การทำวันทยหัตถ์ ให้ใช้ในกรณีแต่งเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือนและสวมหมวก โดยให้ยืนตรงขาชิด ปลายเท้าแยกพองาม แล้วทำวันทยหัตถ์ หากเป็นการแต่งเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือน แต่ไม่สวมหมวก ให้ใช้วิธีการถวายนับ

3.7.2 การถวายความเคารพสำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือนหญิง

- 1) การถอนสายบัว
 - (1) ยืนตรง หันหน้าไปทางที่ประทับ
 - (2) ให้ชักเท้าซ้ายไปทางด้านหลังของเท้าขวาที่ยืนอยู่ เท้าขวาเป็นหลัก ย่อตัวให้ต่ำลงช้า ๆ แต่อย่าให้ถึงพื้น ขณะที่ชักเท้าซ้าย ให้ยกมือทั้งสองข้างขึ้นวางประสานกันบนหน้าขาเหนือเข่า โดยใช้มือขวาทับมือซ้าย โดยหงายมือซ้ายและคว่ำมือขวาลง
 - (3) ค้อมตัวเล็กน้อย ทอดสายตาลง
 - (4) เสร็จแล้วยืนตรง มือแนบข้างลำตัว
- 2) การทำวันทยหัตถ์ ให้ใช้ในกรณีแต่งเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือนและสวมหมวก โดยให้ยืนตรงขาชิด ปลายเท้าแยกพองาม แล้วทำวันทยหัตถ์ หากเป็นการแต่งเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือน แต่ไม่สวมหมวก ให้ใช้วิธีการถอนสายบัว ตามข้อ 1)

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

๑. การถวายความเคารพสำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือนชาย

ภาพที่ 2.6 การถวายคำนับชาย

ที่มาภาพ: สำนักกฎหมายและระเบียบกลาง สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2561.

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

ภาพที่ 2.7 การวันทยาหัตถ์ชาย

ที่มาภาพ: สำนักกฎหมายและระเบียบกลาง สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2561.

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

๒. การถวายความเคารพสำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือนหญิง

ภาพที่ 2.8 การถอนสายบัวหญิง

ที่มาภาพ: สำนักกฎหมายและระเบียบกลาง สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2561.

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

ภาพที่ 2.9 การวันทยาหัตถ์หญิง

ที่มาภาพ: สำนักกฎหมายและระเบียบกลาง สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2561.

กรณีตัวอย่างการจัดโต๊ะหมู่และถวายความเคารพในพิธีถวายพระพร

พิธีถวายพระพร คือ พิธีการระลึกถึงสำคัญของวันนั้น ๆ เป็นการกระตุ้นเตือนให้ประชาชน หรือคนในชาติ ได้เกิดความตระหนักและระลึกถึงเหตุการณ์ที่สำคัญของวันนั้น ด้วยความภาคภูมิใจ และเพื่อเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติที่ดีงามสืบทอดต่อกันไปสู่เยาวชนรุ่นหลัง ให้ได้รู้จักวันสำคัญของชาติไทยมิให้ลืมเลือน มี 3 แบบ (กรมการศาสนา, 2556. น. 81-98) คือ

แบบที่ 1 การลงนามถวายพระพรชัยมงคล

แบบที่ 2 การลงนามถวายพระพรชัยมงคล และประชุมสดุดีถวายพระพรชัยมงคล

แบบที่ 3 การลงนามถวายพระพรชัยมงคลและบำเพ็ญกุศลถวายเป็นพระราชกุศล (มีพิธีสงฆ์)

กรณีตัวอย่างวิธีปฏิบัติ แบบที่ 1 การลงนามถวายพระพรชัยมงคล มีวิธีปฏิบัติดังนี้

1. การเตรียมการ พิธีการลงนามถวายพระพรชัยมงคล

- 1) จัดแต่งห้องประชุมหรือห้องโถง หรือศาลาประชาคม ตามความเหมาะสมของสถานที่
- 2) ตกแต่งประดับธงชาติ ติดแผงพระปรมาภิไธย ภปร. ตามประทีปโคมไฟตามระเบียบที่ทางราชการกำหนดไว้
- 3) ภายในห้องประชุมหรือห้องโถง หรือเวที ตั้งโต๊ะหมู่ 5 หรือ หมู่ 7 หรือ หมู่ 9 แล้วแต่ความสะดวกและเหมาะสม ประดับแจกันดอกไม้ พุ่มดอกไม้ อัญเชิญพระบรมรูป หรือ พระบรมฉายาลักษณ์ หรือ พระบรมสาทิสลักษณ์ ประดิษฐานบนโต๊ะหมู่ตัวกลางแถวบน (ตัวสูงสุด) หรือประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์ บนขาหยั่งก็ได้ แต่โต๊ะหมู่ตัวกลางแถวบน (ตัวสูงสุด) ไม่ควรวางสิ่งใด เสมือนประหนึ่งว่าพระบรมฉายาลักษณ์ หรือ พระบรมสาทิสลักษณ์ประดิษฐานอยู่บนโต๊ะหมู่ตัวสูงนั้น
- 4) ตั้งเครื่องสักการะรูปเทียนแพและกรวยดอกไม้สดไว้บนโต๊ะหมู่ตัวกลางหรือตัวล่าง แถวกลางตามความเหมาะสม
- 5) จัดโต๊ะพร้อมเก้าอี้สำหรับลงนามถวายพระพรไว้ด้านซ้ายของโต๊ะหมู่ที่ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์ เพื่อลงนามถวายพระพร

6) จัดสมุดพร้อมปากกาวางไว้บนโต๊ะ และควรมีเจ้าหน้าที่รับรองกำกับสมุดลงนามไว้ด้วย

7) กำหนดเวลาลงนามถวายพระพรชัยมงคล ทางราชการสำนักพระราชวัง กำหนดไว้ในหมายกำหนดการ เริ่มแต่เวลา 9 นาฬิกา ถึง 17 นาฬิกา แต่งกายเครื่องแบบปกติขาว พ่อค้าประชาชน แต่งสากลนิยม หรือชุดสุภาพ ส่วนท้องถิ่นควรปฏิบัติตามกำหนดการสำนักพระราชวังโดยอนุโลม

2. แนวทางปฏิบัติงาน

1) เมื่อถึงเวลาตามกำหนดการจัดเจ้าหน้าที่รับรองกำกับสมุดลงนามประจำที่โต๊ะลงนามถวายพระพรชัยมงคล

2) ผู้มาลงนามถวายพระพรชัยมงคล ลงนามในสมุดที่จัดไว้เรียบร้อยแล้ว

- 3) เดินไปยืน ณ เบื้องหน้าพระบรมรูป พระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์
- 4) แสดงความเคารพพระบรมรูป พระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์

เสร็จพิธี

3.8 คำถามทบทวน

1. พระราชพิธีหมายถึงอะไร และเกี่ยวข้องกับผู้ใดในสถาบันหลักของชาติ?
2. พระราชพิธีประจำปีตามราชประเพณีเดิมมีชื่อเรียกรวมว่าอย่างไร?
3. หน่วยงานใดเป็นผู้กำหนดแนวทางการใช้พระฉายาลักษณ์และรูปแบบโต๊ะหมู่ถวายราชสักการะ?
4. สมณศักดิ์พระสงฆ์มีความสำคัญอย่างไรต่อการจัดลำดับอาสนะในพิธีราชพิธี?
5. โต๊ะหมู่บูชาที่ใช้ในงานราชพิธีทั่วไปนิยมใช้หมู่กี่ และเพราะเหตุใด?
6. โต๊ะหมู่ถวายอาลัยต้องใช้สีผ้าคลุมโต๊ะแบบใด และเพราะเหตุใดจึงต้องใช้เฉพาะสีดังกล่าว?
7. การชักซ้อมพิธีมีความจำเป็นอย่างไรในการจัดงานพระราชพิธีของหน่วยงานรัฐ?
8. เหตุใดการจัดลำดับที่นั่งพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์จึงต้องยึดตามมติมหาเถรสมาคม ไม่ใช่การจัดตามความเหมาะสมของผู้จัดงาน?
9. ในมุมมองของท่าน การจัดโต๊ะหมู่ถวายสักการะอย่างไม่ถูกต้อง อาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์หน่วยงานรัฐอย่างไร?
10. หากสถานที่ที่มีพื้นที่จำกัด ผู้จัดจะต้องวางแผนอย่างไรเพื่อคงความสมพระเกียรติของโต๊ะหมู่ถวายราชสักการะตามหลักราชประเพณี?

3.9 กิจกรรมฝึกปฏิบัติ (Workshop Activities)

ฝึกปฏิบัติฐานการเรียนรู้ การสาธิตและปฏิบัติ โดยหมุนเวียนฐานการเรียนรู้ ตามเวลาที่เหมาะสม

ฐานการเรียนรู้ที่ 1 การจัดโต๊ะหมู่ถวายสักการะ / ถวายพระพร

วัตถุประสงค์

1. ผู้เรียนสามารถจัดโต๊ะหมู่หมู่ 5-7 สำหรับถวายพระพรอย่างถูกต้อง

ภารกิจ

ฝึกจัดโต๊ะ วางพระฉายาลักษณ์ พานพุ่มเงิน-ทอง แจกกันดอกไม้ และธงถวายพระพรแนวทางใน

เอกสาร

การประเมิน

ประเมินความถูกต้องตามตัวอย่างในเอกสาร

ฐานการเรียนรู้ที่ 2 การจัดโต๊ะหมู่ถวายอาลัย

วัตถุประสงค์

1. ผู้เรียนสามารถจัดโต๊ะหมู่หมู่ 5-7 สำหรับถวายอาลัยอย่างถูกต้อง

ภารกิจ

ให้ผู้เรียนจัดโต๊ะหมู่ถวายอาลัย วางพระฉายาลักษณ์ แจกกันดอกไม้จัดวางเครื่องทองน้อย ตามแนวทางในเอกสาร

การประเมิน

ตรวจความสมมาตรและความสวยงามขององค์ประกอบ

ฐานการเรียนรู้ที่ 3 การถวายความเคารพในพิธีเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์

วัตถุประสงค์

ฝึกการถวายความเคารพต่อพระบรมฉายาลักษณ์ในงานถวายพระพร

ภารกิจ

ให้ผู้เรียนสาธิตการถวายความเคารพต่อพระฉายาลักษณ์ในพิธีถวายพระพร

ประเมินผล

ขั้นตอนถวายความเคารพต่อพระฉายาลักษณ์ในพิธีถวายพระพร

3.10 แนวการจัดกิจกรรมสำหรับวิทยากร

3.10.1. จัดฐานการเรียนรู้ตามกิจกรรมในข้อ 3.7 (การจัดฐานขึ้นอยู่กับจำนวนผู้เข้าอบรม และข้อจำกัดของวิทยากรกลุ่ม) ทุกฐานมีอุปกรณ์สอดพร้อม โดยมีอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญประจำฐาน ตั้งมีชื่อฐานตามชื่อกิจกรรมที่กำหนด ผู้เข้าอบรมศึกษาในฐาน 3 รอบ

3.10.2 บทบาทของวิทยากรประจำฐาน

บทบาทก่อนเริ่มกิจกรรม

1) อธิบายวัตถุประสงค์ของแต่ละฐาน และหลักการพอสังเขป เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเป้าหมายของแต่ละฐาน เช่น โต๊ะหมู่ เครื่องสักการะรูปเทียนแพ เครื่องทองน้อย หรือการถวายความเคารพ

2) สาธิตขั้นตอนต้นแบบกิจกรรมของฐานที่รับผิดชอบ แสดงตัวอย่างที่ถูกต้องด้วยตนเอง และผู้ช่วย

บทบาทระหว่างกิจกรรม

1) กำกับเวลา

2) แก้ไขข้อผิดพลาดที่พบ เช่น ความไม่สมมาตร การจัดวางผิดลำดับ การตั้งเครื่องสักรักระไม่ตรงตำแหน่ง ให้อัปเดตข้อเสนอแนะเฉพาะจุด แนะนำกระบวนการปฏิบัติที่ละขั้นตอน เช่น วิธีจัดลำดับองค์ประกอบบนโต๊ะหมู่ วิธีเลือกผ้าคลุมตามกาลเทศะ หรือมูยืมเมื่อถวายความเคารพ

3) ดูแลความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อย เช่น กำกับการเดินทาง การยกโต๊ะ การจัดอุปกรณ์เพื่อไม่ให้เสียรูปแบบพิธี

4) กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและทำงานเป็นทีม โดยจัดแบ่งบทบาทหน้าที่กร เช่น ผู้นำจัดโต๊ะ ผู้จัดพานพุ่ม ผู้ควบคุมผ้าคลุม และผู้ตรวจความเรียบร้อย เป็นต้น

บทบาทหลังจากกิจกรรม

1) ประเมินผลงานตามเกณฑ์ในแต่ละกรณีศึกษา

2) สรุปผลการฝึก และให้คำแนะนำเพื่อพัฒนาต่อยอด เช่น การปรับมุมมองศิลปะ การใช้พื้นที่อย่างเหมาะสม การรักษามารยาทในพิธี

3) เชื่อมโยงความรู้กับบริบทงานพิธีจริง อธิบายรูปแบบพิธีที่ใช้ในสถานศึกษา หน่วยงานรัฐ และวัด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้จริง

3.11 เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. 2556. *คู่มือการปฏิบัติศาสนพิธีเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กรมประชาสัมพันธ์. 2568. 12 สิงหาคม 2566 รูปแบบการจัดโต๊ะหมู่ประดิษฐานพระฉายาลักษณ์ พร้อมเครื่องราชสักการะ. ออนไลน์ สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2568 จาก

<https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/31/iid/203547>

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2568. *หนังสือพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญและวันเกษตรกรประจำปี 2568*. ออนไลน์ สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2568 จาก https://www.doae.go.th/พระราชพิธีพืชมงคลจรดพร/?utm_source=chatgpt.com

กลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแพร่, 2568 *เครื่องทองน้อย*. ออนไลน์ สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2568 จาก https://scontent-bkk1-1.xx.fbcdn.net/v/t39.30808-6/472378004_1684398959155458_7777249057420654406_n.jpg?_

ทองย้อย แสงสินชัย. 2568. พิธีการควรรู้. กรุงเทพมหานคร, โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

พิเศษ ปิ่นเกตุ. 2563. *ความสืบเนื่องของพระราชพิธีในกฎมณเฑียรบาลสมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์*.

วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา, 12 (1)

มหาเถรสมาคม. 2567. *มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 29/2567 มติที่ 928/2567 เรื่อง การใช้พัสดุ พัสดุ และการถวายอดิเรก ในงานพระราชพิธี รัฐพิธี และพิธีอันเนื่องด้วย สถาบันพระมหากษัตริย์.*

ออนไลน์ สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2568 จาก

<https://mahathera.onab.go.th/index.php?url=mati&id=13929>

ราชบัณฑิตยสถาน 2554. *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.* ออนไลน์ สืบค้นเมื่อ 15

พฤศจิกายน 2568 จาก <https://dictionary.orst.go.th/>

สยามรัฐ. 2563. *กฐินหลวง กฐินราษฎร์ 18 พระอารามหลวงสำคัญ สงวนไว้พระเจ้าแผ่นดิน* ออนไลน์ สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2568 <https://archive.siamrath.co.th/n/186990>

สมบูรณ์ บุญครอบ กลุ่มกิจการคณะสงฆ์ สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม. ม.ป.ป. ม.ป.พ .

สำนักงานพระคลังข้างที่. 2568. *พิธีพระราชทานปริญญาบัตรครั้งแรกแห่งกรุงสยาม.* ออนไลน์ สืบค้นเมื่อ 15

พฤศจิกายน 2568 <https://privypurse.or.th/25-ตุลาคม-2473-พิธีพระราชทานปริญญาบัตรครั้งแรกแห่งกรุงสยาม#:~:text=จดหมายเหตุฉบับนี้มหาวิทยาลัย,ข่าวของสำนักงาน>

หอสมุดแห่งชาติรัชมังกลาภิเชก เชียงใหม่. 2562. *พระราชพิธีทวาทศมาส.* ออนไลน์ สืบค้นเมื่อ 15

พฤศจิกายน 2568 จาก https://www.finearts.go.th/chiangmailibrary/view/44324-พระราชพิธีทวาทศมาส?utm_source=chatgpt.com

PPTV Online. 2567 . *โปรดเกล้าฯ หมายกำหนดการพระราชพิธีสงกรานต์ ปี 2567 เปิดปราสาทพระเทพ*

บิตร. ออนไลน์ สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2568 จาก <https://www.pptvhd36.com/news>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

คำบูชาพระรัตนตรัยและคำถวายในการอบรม

1. คำบูชาพระรัตนตรัย

อิมีนา สักกาเรนะ พุทธัง อภิพูชะยามะ. (คนเดียว อภิพูชะยามิ)

อิมีนา สักกาเรนะ อัมมัง อภิพูชะยามะ.

อิมีนา สักกาเรนะ สังฆัง อภิพูชะยามะ.

2. คำไหว้พระ (คำกราบพระ)

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภาวะะวา, พุทธัง ภาวะะวันตัง อะภิวาเทมิ.

สวากขาโต ภาวะะวะตา อัมโม, อัมมัง นะมัสสามิ.

สุปฏิปปันโน ภาวะะวะโต สาวะกะสังโฆ, สังฆัง นะมามิ.

3. คำแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

เอสาหัง ภันเต, สุจิระปะรินิพพุตัมปิ, ตัง ภาวะะวันตัง สะระณัง คัจฉามิ, อัมมัญจะ
สังฆัญจะ, พุทธะมามะโกติ มัง, สังโฆ ธาเรตุ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น แม้ปรินิพพาน ไปนานแล้ว ทั้ง
พระธรรมและพระสงฆ์ เป็นสรณะที่ระลึกนับถือ ขอพระสงฆ์จงจำข้าพเจ้า ว่าเป็นพุทธมามกะ ผู้รับเอา
พระพุทธเจ้าเป็นของตน คือ ผู้นับถือพระพุทธเจ้า

4. คำบูชาข้าวพระพุทธ

อิมัง สูปะพะยัญชนะนัมปันนัง สาลินัง โอะทะนัง อุทะกัง วะรัง พุทธัสสะ ปูเชมิ.

คำแปล

ข้าพเจ้าขอบูชาด้วยโภชนะข้าวสาลี พร้อมด้วยแกงกับและน้ำอันประเสริฐนี้แด่พระพุทธเจ้า"

5. คำอาราธนาเบญจศีล

มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระเณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ.

พุตติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระเณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ.

ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระเณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ.

(พระสรูปานิสงส์สี่ลว่า อิมานิ ปัญจะ ลิกขาปะทานิ, สีเลนะ สุคะติง ยันติ, สีเลนะ โภคะสัมปะทา,
สีเลนะ นิพพุติง ยันติ, ตัสมา ลีลึง วิโสธะเย.ให้รับว่า สาธุ ภันเต)

6. คำอาราธนาพระปริตร

วิปัติปะฏิปาหยา	สัพพะสัมปัตติสิทธิยา
สัพพะทุกขะวินาสา	ปะริตตัง พุรุละ มังคะลัง.
วิปัติปะฏิปาหยา	สัพพะสัมปัตติสิทธิยา
สัพพะภะยะวินาสา	ปะริตตัง พุรุละ มังคะลัง.
วิปัติปะฏิปาหยา	สัพพะสัมปัตติสิทธิยา
สัพพะโรคะวินาสา	ปะริตตัง พุรุละ มังคะลัง.

7. คำถวายภัตตาหาร/คำถวายทานสามัญ

อิมาโน มะยัง ภันเต, ภัตตานิ , สะปะริวารานิ, ภิกขุสังฆัสสะ, โอลฺโลชะยามะ, สาธุ โน ภันเต, ภิกขุสังโฆ, อิมาโน ภัตตานิ, สะปะริวารานิ, ปะฏิคคัณหาตุ, อัมหากัง, ทีฆะรัตตัง, หิตายะ, สุขายะ.

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ภัตตาหาร กับทั้งบริวารเหล่านี้ แก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับ ภัตตาหาร กับทั้งบริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ ฯ

8. คำถวายมตกภัตตาหาร

อิมาโน มะยัง ภันเต, มะตะกะภัตตานิ, สะปะริวารานิ, ภิกขุสังฆัสสะ, โอลฺโลชะยามะ, สาธุ โน ภันเต, ภิกขุสังโฆ, อิมาโน, มะตะกะภัตตานิ, สะปะริวารานิ, ปฏิกคัณหาตุ, อัมหากัญญะ, มาตาปิตุ อาทีนัญจะ, ญาคะกานัง, กาละกะตานัง, ทีฆะรัตตัง, หิตายะ, สุขายะ.

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายมตกภัตตาหาร กับทั้งบริวาร เหล่านี้ แก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับมตกภัตตาหาร กับทั้งบริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้า ทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย แก่ญาติของข้าพเจ้าทั้งหลาย มีมารดาบิดา เป็นต้นด้วย แต่ผู้ล่วงลับไปแล้วด้วย สิ้นกาลนานเทอญ ฯ

9. คำถวายผ้าบังสุกุลจีวร (ผ้าป่า)

อิมาโน มะยัง ภันเต, ปังสุกุละจีวะราณี, สะปะริวารานิ, ภิกขุสังฆัสสะ, โอลฺโลชะยามะ, สาธุ โน ภันเต, ภิกขุสังโฆ, อิมาโน ปังสุกุละจีวะราณี, สะปะริวารานิ, ปะฏิคคัณหาตุ, อัมหากัง ทีฆะรัตตัง, หิตายะ สุขายะฯ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้าบังสุกุลจีวร กับทั้งบริวารเหล่านี้ แก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับผ้าบังสุกุลจีวร กับทั้งบริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ ฯ

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างคำกล่าว เปิด-ปิด สำหรับศาสนพิธีกร

กรณีกิจกรรมฐานการเรียนรู้ “งานทำบุญถวายเพลปีใหม่ของหน่วยงาน”

1. ตัวอย่างการพูดเปิด

ตัวอย่างที่ 1 ไม่เป็นทางการ

“นมัสการพระคุณท่าน เรียนท่านประธาน พร้อมผู้ร่วมพิธีทุกท่าน

วันนี้เรามาพร้อมกันเพื่อประกอบพิธีทำบุญขึ้นปีใหม่ สร้างความเป็นสิริมงคล และความเจริญก้าวหน้าแก่หน่วยงานและบุคลากรทุกท่าน

พิธีวันนี้จะประกอบด้วยการไหว้พระรับศีล ฟังเจริญพุทธมนต์ การถวายภัตตาหารเพล และรับพรจากพระสงฆ์

ขอเรียนเชิญทุกท่านตั้งใจให้สงบ และร่วมพิธีด้วยความพร้อมเพรียงค่ะ/ครับ

ขอเรียนเชิญประธานในพิธีจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย”

ตัวอย่างที่ 2 แบบเป็นกันเอง

“กราบนมัสการพระคุณเจ้า พระอุดมกิตติคุณ และเรียนท่านประธาน นายสุชาติ พิมพ์พันธ์ พร้อมผู้ร่วมพิธีทุกท่าน

ยินดีต้อนรับเข้าสู่พิธีทำบุญต้อนรับปีใหม่ของหน่วยงานเรา

วันนี้เรามาร่วมกันสวดมนต์ทำบุญ ฟังพระธรรมเทศนา ถวายภัตตาหารเพลและไทยธรรม เพื่อเสริมสิริมงคลให้แก่ทุกท่าน พิธีจะดำเนินไปตามลำดับดังต่อไปนี้

- บูชาพระรัตนตรัย สมาทานศีล
- ฟังเจริญพระพุทธมนต์
- ถวายเพลและไทยธรรม
- รับพร

ขอเรียนเชิญทุกท่านร่วมพิธีด้วยจิตใจสงบและสำรวมกายวาจาจากะ/ครับ

ขอเรียนเชิญประธานในพิธีจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย”

ตัวอย่างที่ 3 แบบพิธีการมาตรฐาน

“กราบนมัสการพระเจ้า **พระอุดมกิตติคุณ** เรียน **นายสุชาติ พิมพ์พันธ์** เรียนแขกผู้มีเกียรติทุกท่าน
ในวันนี้หน่วยงานของเราได้จัดพิธีทำบุญถวายภัตตาหารเพลเนื่องในโอกาสปีใหม่ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่
บุคลากรและองค์กร ลำดับพิธีในวันนี้ประกอบด้วย

- บูชาพระรัตนตรัย สมาทานศีล
- ฟังเจริญพระพุทธรูป
- ถวายภัตตาหารเพล
- ถวายจตุปัจจัยไทยธรรม
- รับพร

ต่อไปนีขอเชิญทุกท่านสำรวมจิต ร่วมประกอบพิธีโดยพร้อมเพรียงค่ะ/ครับ
ขอเรียนเชิญประธานในพิธีจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย”

ตัวอย่างที่ 4 แบบเป็นทางการมาก

“กราบนมัสการพระคุณเจ้า **พระอุดมกิตติคุณ ประธานสงฆ์** และกราบเรียนประธานพิธี **นายสุชาติ พิมพ์พันธ์** **คุณบดีคณะ....** ผู้บริหาร ข้าราชการ บุคลากรและผู้ร่วมงานทุกท่าน

พิธีทำบุญประจำปีใหม่ที่จัดขึ้นในวันนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อความเป็นสิริมงคล ความสันติสุข และความ
เจริญก้าวหน้าของทั้งองค์กรและบุคคล ลำดับพิธีจะประกอบด้วย

พิธีบูชาพระรัตนตรัย

พระสงฆ์เจริญพระพุทธรูป

การถวายภัตตาหารเพล

การถวายจตุปัจจัยไทยธรรม

รับฟังอนุโมทนาและรับพรจากพระสงฆ์

ขอเรียนเชิญทุกท่านร่วมพิธีด้วยความสำรวมค่ะ/ครับ

ขอเรียนเชิญประธานในพิธีจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย”

2. การขอโทษ – กรณีลำดับพิธีผิดพลาด / อุปกรณ์ไม่มี / ไม่คี่ไม่ดัง

ตัวอย่างที่ 1 – ลำดับพิธีผิดพลาด

“ขอภัยในความคลาดเคลื่อนของลำดับพิธีเมื่อสักครู่นี้ได้ปรับให้ถูกต้องเรียบร้อยแล้ว ขอเรียนเชิญทุก
ท่านเข้าสู่ลำดับพิธีที่ถูกต้องต่อไปด้วยความสำรวม”

ตัวอย่างที่ 2 – ไม่คิดตั้ง

“เรียนท่านประธานและผู้ร่วมพิธีทุกท่าน ขอภัยในความไม่สะดวกจากอุปกรณ์ขยายเสียง ตอนนี้เจ้าหน้าที่กำลังแก้ไข ขอรอสักครู่ ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความเข้าใจ”

ตัวอย่างที่ 3 – อุปกรณ์ไม่ครบ

“ขอภัยในความล่าช้า เนื่องจากอุปกรณ์สำหรับพิธียังจัดเตรียมไม่สมบูรณ์ เจ้าหน้าที่กำลังดำเนินการแก้ไข ขอทุกท่านโปรดรอด้วยความสวัสดี และขอภัยไว้ ณ ที่นี้”

ตัวอย่างที่ 4 – ผิดคิวพระสงฆ์

“ขอกราบอภัยพระคุณเจ้าและแขกผู้มีเกียรติ เนื่องจากลำดับพิธีเกิดความคลาดเคลื่อน บัดนี้ได้จัดลำดับให้ถูกต้องแล้ว ขออภัยพระคุณเจ้าได้กล่าวสัมนิเทศีก่อนแล้วค่อยให้พรในภาษาบาลีเป็นลำดับต่อไปค่ะ/ครับ”

ตัวอย่างที่ 5 – ความขัดข้องทั่วไป- ตัวอย่างภัตตาหารมาช้า

“ทางพิธีขอภัยในความไม่สะดวกที่เกิดขึ้น ขอเรียนเชิญทุกท่านอดทนรอสักครู่ ขณะนี้เจ้าหน้าที่กำลังเร่งภัตตาหารมาเพื่อจัดเตรียมความพร้อมให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ขอขอบพระคุณในความเข้าใจของท่าน”

3 กลุ่มพูดคุย – ใช้เมื่อ “ต้องรอ”

ตัวอย่างที่ 1 – รอประธานในพิธี

“ขณะนี้อยู่ระหว่างรอท่านประธาน เดินทางถึงสถานที่จัดงาน ขอเรียนเชิญทุกท่านจัดที่นั่งให้เรียบร้อย และสวดมนต์เพื่อเตรียมเข้าสู่พิธีมงคลในอีกไม่กี่นาทีข้างหน้า”

ระหว่างนี้ ขออนุญาตเรียนเชิญทุกท่านนั่งพักผ่อนตามอัธยาศัย ผมขออนุญาตกล่าวถึงความสำคัญของการทำบุญขึ้นปีใหม่น้อย เพื่อเป็นการเตรียมจิตใจให้พร้อมเข้าสู่พิธีในวันนี้ครับ/ค่ะ

ในสังคมไทย การทำบุญปีใหม่นั้นถือเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนาน ตั้งแต่สมัยโบราณที่เชื่อว่าการเริ่มต้นปีด้วยการสวดมนต์ ทำบุญตักบาตร หรือถวายเพลพระสงฆ์ จะช่วยเสริมความเป็นสิริมงคล ขจัดเคราะห์ภัย และนำพาความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ครอบครัวและชุมชน

ประเพณีปีใหม่ของไทยยังสะท้อนให้เห็นถึงความรัก ความอบอุ่น และความผูกพันของผู้คนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการไหว้ผู้ใหญ่ การขอพร การพบปะญาติพี่น้อง หรือการร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการเริ่มต้นปีด้วยความปรารถนาดีและความตั้งใจที่จะทำสิ่งดีงามร่วมกัน

ดังนั้น พิธีทำบุญถวายเพลที่เราจะประกอบขึ้นในวันนี้ จึงถือเป็นส่วนหนึ่งของการสืบสานวัฒนธรรมไทยที่งดงาม เป็นกุศलयิ่ง และเป็นเครื่องเตือนใจให้เราเริ่มต้นปีใหมewithจิตใจที่ผ่องใส

ตัวอย่างที่ 2 – รอพระสงฆ์

“พระเดชพระคุณพระอุดมกิตติคุณ กำลังเสด็จมาถึงสถานที่ประกอบพิธี ขอทุกท่านสำรวมกาย วาจา ใจ และเตรียมพร้อมเข้าสู่พิธีทำบุญขึ้นปีใหม่โดยพร้อมเพรียง”

ระหว่างนี้ ขออนุญาตเรียนเชิญทุกท่านนั่งพักผ่อนตามอัธยาศัย

ผมขออนุญาตกล่าวถึงความสำคัญของการทำบุญขึ้นปีใหม่เล็กน้อย เพื่อเป็นการเตรียมจิตใจให้พร้อมเข้าสู่พิธีในวันนี้ครับ/ค่ะ

ในสังคมไทย การทำบุญปีใหม่ถือเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนาน ตั้งแต่สมัยโบราณที่เชื่อว่าการเริ่มต้นปีด้วยการสวดมนต์ ทำบุญตักบาตร หรือถวายเพลพระสงฆ์ จะช่วยเสริมความเป็นสิริมงคล ขจัดเคราะห์ภัย และนำพาความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ครอบครัวและชุมชน

ประเพณีปีใหม่ของไทยยังสะท้อนให้เห็นถึงความรัก ความอบอุ่น และความผูกพันของผู้คนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการไหว้ผู้ใหญ่ การขอพร การพบปะญาติพี่น้อง หรือการร่วมทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการเริ่มต้นปีด้วยความปรารถนาดีและความตั้งใจที่จะทำสิ่งดีงามร่วมกัน

ดังนั้น พิธีทำบุญถวายเพลที่เราจะประกอบขึ้นในวันนี้ จึงถือเป็นส่วนหนึ่งของการสืบสานวัฒนธรรมไทยที่งดงาม เป็นกุศलयิ่ง และเป็นเครื่องเตือนใจให้เราเริ่มต้นปีใหม่ด้วยจิตใจที่ผ่องใส

ตัวอย่างที่ 3 – รออุปกรณ์ / ระบบเสียง

“ขณะนี้เจ้าหน้าที่กำลังตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์ เพื่อให้พิธีเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ขอเรียนเชิญทุกท่านนั่งพักตามอัธยาศัย และจะเริ่มพิธีในทันทีที่ทุกอย่างพร้อม”

ตัวอย่างที่ 4 – รอความพร้อมของผู้ร่วมงาน

“เพื่อให้พิธีดำเนินไปอย่างสงบบางม ขออนุญาตรอผู้เข้าร่วมงานอีกเล็กน้อย ระหว่างนี้ขอเชิญทุกท่านตั้งใจให้สงบ เตรียมพร้อมร่วมบุญกุศลในพิธีถวายเพลปีใหม่”

4. ขอบคุณและปิดพิธี (5 ตัวอย่าง)

ตัวอย่างที่ 1

“ขอกราบขอบพระคุณพระสงฆ์ทุกรูป และขอขอบคุณแขกผู้มีเกียรติทุกท่านที่ร่วมพิธีทำบุญขึ้นปีใหม่ในวันนี้ ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยคุ้มครองทุกท่านให้ประสบความสำเร็จ และขอปิดพิธีแต่เพียงเท่านี้”

ตัวอย่างที่ 2

“ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้เกียรติมาร่วมพิธีอันเป็นสิริมงคลนี้ ขอให้บุญกุศลที่ได้ร่วมกันสร้าง ส่งผลให้ประสบความสำเร็จ และความเจริญรุ่งเรืองตลอดปี ขอปิดพิธีเพียงเท่านี้”

ตัวอย่างที่ 3

“พิธีทำบุญถวายเพลปีใหม่ได้สำเร็จลุล่วงโดยความร่วมมือของทุกท่าน ขอขอบพระคุณ พระอุดมกิตติคุณ และขอขอบคุณท่านประธาน นายสุชาติ พิมพ์พันธ์ พร้อมทุกท่าน ขอให้เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ”

ตัวอย่างที่ 4

“ในนามของหน่วยงาน ขอขอบพระคุณ พระอุดมกิตติคุณ ประธานสงฆ์ และขอขอบคุณท่านประธานในพิธี นายสุชาติ พิมพ์พันธ์ พร้อมผู้เข้าร่วมงานทุกท่าน ขอให้พรที่ได้รับในวันนี้เป็นสิริมงคลตลอดปีใหม่ และขอปิดพิธีเพียงเท่านี้”

ตัวอย่างที่ 5

“พิธีทำบุญขึ้นปีใหม่ของหน่วยงานเสร็จสิ้นลงด้วยความสงบงาม ขอกราบขอบพระคุณ พระอุดมกิตติคุณ ประธานคณะสงฆ์ และพระสงฆ์ทุกรูป และขอขอบคุณท่านประธาน นายสุชาติ พิมพ์พันธ์ พร้อมผู้ร่วมงานทุกท่าน ขอให้ทุกท่านได้รับความเป็นสิริมงคลและเดินทางกลับอย่างปลอดภัย”

ภาคผนวก ค
ตัวอย่างบทศาสนพิธีกรสำหรับอบรม

ตัวอย่างบทศาสนพิธีกร งานเจริญพุทธมนต์ทั่วไป

เงื่อนไขการเขียนบท

กรณีตัวอย่างนี้เป็นแบบเจริญพุทธมนต์ทั่วไปไม่มีถวายภัตตาหาร การจัดงานเป็นการจัดโดยหน่วยงาน
เนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ของหน่วยงาน เพื่อทำบุญตามความเชื่อว่าเป็นการรับศีริมงคลในปีที่จะมาถึง
จัดแบบเป็นกันเอง

ช่วงที่ 1 เปิด

1. เปิด- แฉ่งวัตถุประสงค์-เตรียมความพร้อม

“กราบนมัสการพระคุณเจ้า....**ชื่อพระภิกษุ...** และคณะสงฆ์

กราบเรียน ...**ชื่อ-ตำแหน่งผู้เป็นประธาน.....** ประธานในพิธี

เรียน ท่านผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร และผู้มีเกียรติทุกท่าน

วันนี้**ชื่อหน่วยงาน.....** ได้จัดพิธีเจริญพระพุทธรูปเนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ประจำปี....

2568... เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่คณาจารย์ บุคลากร นักศึกษา และการดำเนินงานของคณะ ตลอดปีที่

จะมาถึง ขอเรียนเชิญทุกท่านตั้งใจให้สงบ สำนวณกายวาจาใจ เพื่อร่วมในพิธีโดยพร้อมเพรียงกันในการ

ประกอบพิธี กระผมขออนุญาตดำเนินพิธีต่อไป”

ช่วงที่ 2 : เชิญ

2. ประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย

“ขอกราบเรียนเชิญ..... (ชื่อ-ตำแหน่งผู้เป็นประธาน).....ประธานในพิธี จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ณ โต๊ะบูชาเบื้องหน้า และจุดเทียนน้ำมันที่ครอบน้ำมันต์หน้าประธานสงฆ์ ขอเรียนเชิญค่ะ/ครับ

(ผู้ช่วยพิธีกรเตรียมเทียนชนวน- รอประธานจุดธูปเทียนเสร็จ – แล้วเชิญกลับนั่ง)

“ขอกราบเรียนเชิญท่านประธานในพิธีกลับสู่ที่นั่งในพิธีครับ”

(รอจนประธานเข้าที่นั่งเรียบร้อยแล้ว)

“ขอเชิญทุกท่านกล่าวคำบูชาพระ และคำไหว้พระรัตนตรัยโดยพร้อมเพรียงกัน”

คำบูชาพระ

อิมีนา สักกาเรนะ, พุทธัง ปุเชมิ.

อิมีนา สักกาเรนะ, ธัมมัง ปุเชมิ.

อิมีนา สักกาเรนะ, สังฆัง ปุเชมิ.

คำไหว้พระรัตนตรัย

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ะคะวา, พุทธัง ะคะวันตัง อะภิวาเทมิ.

สวากขาโต ะคะวะตา ธัมโม, ธัมมัง นะมัสสามิ.

สุปะฏิปปันโน ะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, สังฆัง นะมามิ.

3. อารธนาศีล / สมาทานศีล

“ขอเชิญทุกท่านกล่าวคำสมาทานศีลโดยพร้อมเพรียงกัน”

คำสมาทานศีล

มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระเณนะ สะหะ ปญฺจะ สีลานิ ยาจามะ.

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระเณนะ สะหะ ปญฺจะ สีลานิ ยาจามะ.

ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระเณนะ สะหะ ปญฺจะ สีลานิ ยาจามะ.

(กล่าวตามพระสงฆ์ให้ศีล จบแล้วกล่าว – อามะ ภันเต)

4. อารธนาพระปริตร – พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์

(กล่าวคำอารธนาพระปริตรคนเดียว)

คำอารธนาพระปริตร

วิปตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสีทิตยา

สัพพะทุกขะวินาสายะ ปะริตตัง พฺรุธะ มังคะลัง.

วิปตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสีทิตยา

สัพพะภะยะวินาสายะ ปะริตตัง พฺรุธะ มังคะลัง.

วิปตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสีทิตยา

สัพพะโรคะวินาสายะ ปะริตตัง พฺรุธะ มังคะลัง.

(พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์)

ช่วงที่ 3 ถวาย

5. ถวายไทยธรรม เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์เสร็จ

“ลำดับต่อไปเป็นพิธีถวายไทยธรรม ขอเรียนเชิญเจ้าหน้าที่วางไทยธรรมต่อหน้าพระสงฆ์

(รอผู้ช่วยพิธีกร /เจ้าหน้าที่จัดวางไทยธรรมเสร็จ) (ไม่มีการกล่าวคำถวาย)

“ขอกราบเรียนเชิญประธานในพิธี พร้อมคณะผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์ 9 ท่านเข้าประเคนเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์ค่ะ/ครับ ขอเรียนเชิญไปนั่งหน้าพระสงฆ์พร้อมกันแล้วจึงยกประเคนโดยพร้อมเพรียงกัน

(รอประเคนเสร็จ แล้วเชิญประธานกลับที่นั่ง)

“ ขอกราบเรียนเชิญประธานในพิธี พร้อมคณะผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์ 9 ท่านกลับเข้าสู่ที่นั่งในพิธี”

(รอประธานกลับที่นั่ง)

6. พระสงฆ์กล่าวอนุโมทนา ให้โอวาทปีใหม่ ให้พรภาษาดี ประพรมน้ำพระพุทธมนต์

“ลำดับต่อไป พระสงฆ์จะได้กล่าวอนุโมทนา ให้โอวาทในวาระขึ้นปีใหม่เพื่อเจริญสติปัญญาแก่พุทธศาสนิกชนในพิธีนี้ ให้พรเป็นภาษาบาลี และประพรมน้ำพุทธมนต์เป็นลำดับไป ขออาราธนาพระคุณเจ้ากล่าวอนุโมทนา ให้โอวาทในวาระขึ้นปีใหม่ครับ/ค่ะ”

(รอพระสงฆ์กล่าวอนุโมทนา ให้โอวาท ให้พรภาษาดี ประธานกรวดน้ำ)

(กำกับให้ผู้ช่วยดูแลการกรวดน้ำของประธานและช่วยถือครอบน้ำมนต์ให้พระสงฆ์ประพรมน้ำมนต์)

“การทำบุญปีใหม่ของพวกเรา ก็เสร็จตามวัตถุประสงค์ ขอเชิญทุกท่านกล่าวคำไหว้พระรัตนตรัย
กราบลาพระรัตนตรัย ครับ/ค่ะ”

คำไหว้พระรัตนตรัย

อะระหัง สัมมา สัมพุทโธ ภาคะวา....

ช่วงที่ 3 ปิด

7. กล่าวปิดพิธี –กราบลาพระรัตนตรัย

“พิธีเจริญพระพุทธมนต์เนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ ได้เสร็จสิ้นลงโดยสมบูรณ์แล้ว ในนามของ.....
ชื่อหน่วยงาน.....ขอกราบขอบพระคุณพระคุณเจ้า.....ชื่อพระ.....และพระภิกษุสงฆ์ที่เมตตามาเจริญ
พระพุทธมนต์ในวันนี้ และขออำนาจแห่งพระรัตนตรัย จงดลบันดาลให้ทุกท่าน ทั้งอาจารย์ เจ้าหน้าที่
นักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประสบแต่ความสุข ความเจริญ ตลอดปีใหม่ที่กำลังจะ
มาถึง ขอเชิญทุกท่านกล่าวคำไหว้พระรัตนตรัยโดยพร้อมเพรียงกัน

ตัวอย่างบทศาสนพิธีกร งานถวายทานสามัญ

เงื่อนไขการเขียนบท

กรณีตัวอย่างนี้เป็นถวายทานสามัญ การจัดงานเป็นการจัดโดยบุคคลที่เป็นเจ้าภาพถวายเพลเลี้ยงพระตามศรัทธาเนื่องในวันเกิด จึงชวนญาติมิตรไปถวายเพลพระทั้งวัดในวัดที่เคารพนับถือ ไม่มีการเจริญพุทธมนต์ จัดแบบกันเอง

เปิด

1. พิธีกรกล่าวเปิด -เจ้าภาพและผู้ร่วมพิธีพร้อมกัน

“นมัสการพระคุณท่าน เรียนเจ้าภาพ และผู้ร่วมพิธีทุกท่าน
วันนี้เป็นวันดีที่ท่านเจ้าภาพ คุณ.....(ชื่อเจ้าภาพ).....ได้ปรารภวันเกิดจึงได้มีศรัทธาทำบุญ
โดยการบำเพ็ญทานบารมี จึงได้ชักชวนญาติสนิทมิตรสหายมาถวายเพลพระที่วัด....ชื่อวัด.....
นี้ วัดนี้มีพระภิกษุสามเณรจำนวนมากที่จำพรรษา จะได้รับถวายภัตตาหารฉลองศรัทธาของโยม.
เมื่อพร้อมแล้ว ขอเรียนเชิญผู้ร่วมพิธีทุกท่าน ตั้งใจสำรวมกาย วาจา ใจ เพื่อร่วมประกอบ
พิธีทำบุญถวายภัตตาหารเพล ครับ/ค่ะ”

เชิญ

2. เจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย/ กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย

“ขอเรียนเชิญเจ้าภาพคุณ.....(ชื่อเจ้าภาพ)..... จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
(รอ เจ้าภาพพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย)
“ขอเรียนเชิญทุกท่านกล่าวคำบูชาและคำไหว้พระรัตนตรัยพร้อมกัน”
คำบูชาและคำไหว้พระรัตนตรัย
อิมินา...
อะระหัง สัมมาสัมพุทธโร...

3. อารธนาศีล / สมาทานศีล

“ขอเรียนเชิญทุกท่านกล่าวคำอารธนาเบญจศีล ครับ/ค่ะ”

คำอารธนาศีล

มะยัง ภันเต....

(พระสงฆ์ให้ศีล ว่าตาม)

ถวาย

4) กล่าวคำบูชาข้าวพระพุทธรูป (ถ้ามี)

“เชิญกล่าวคำบูชาข้าวพระพุทธรูป พร้อมกัน”

นะโม.....3 จบ

“อิมัง สุปะพะยัญชนะสัณณัง สาสันนัง โภชะนัง อุทะกัง วะรัง พุทธัสสะ ปูเชมิ.

5. ถวายภัตตาหาร

“ขอเชิญเจ้าภาพได้นำภัตตาหารที่เตรียมไว้ยกประคองขึ้น กล่าวคำถวายภัตตาหาร พร้อมกัน”

(ถ้ามีข้อ 6 ไม่ต้องว่า นะโม.. อีก)

คำถวายภัตตาหาร

นะโม.....3 จบ

อิมานิ มยังภันเต

“ขอเชิญเจ้าภาพ ประเคนภัตตาหารแด่พระสงฆ์”

(ประเคนภัตตาหาร พระสงฆ์ฉันเพล)

(รอนจนเรียบร้อย)

6. พระสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถา/ให้พรภาษาลี

“พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเรียบร้อยแล้ว จะกล่าวคำสัมโมทนียกถาแก่ท่านเจ้าภาพ และให้พรภาษาบาลีต่อไป ขอกราบอาราธนาพระคุณท่าน ครับ/คะ”

7. กรวดน้ำ – รับพร

(เมื่อจบสัมโมทนียกถา พระสงฆ์อาจเว้นระยะให้ศาสนพิธีกรพูด แต่หากไม่เว้นท่านขึ้น ยะถา ...เลยก็ไม่ต้องพูด)

“ขอเรียนเชิญเจ้าภาพ ตั้งใจรับพรและกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศลแด่สรรพสัตว์”

8. กราบลาพระรัตนตรัย

“ขอเชิญทุกท่านกล่าวคำไหว้พระ กราบลาพระรัตนตรัย”

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ

ปิด

“ขอขอบพระคุณท่านเจ้าภาพในพิธีชื่อเจ้าภาพ.....และทุกท่านที่ให้เกียรติมาร่วมงาน การทำบุญโดยการให้ทานของท่านวันนี้จัดเป็นสังฆทานอันยิ่ง เพราะท่านได้ถวายแก่สงฆ์โดยไม่ระบุเจาะจงภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง อาณิสสฺสํนี้ จะส่งผลให้ท่านได้ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ยิ่งๆ ขึ้นไป และขอให้ท่านมีความเจริญรุ่งเรืองตลอดไป”.

ตัวอย่างบทศาสนพิธีกร งานถวายมตกภัต

เงื่อนไขการเขียนบท

กรณีตัวอย่างนี้เป็นแบบสามัญ การจัดงานเป็นการจัดโดยหน่วยงาน เพื่ออุทิศแก่อดีตผู้ใหญ่ในหน่วยงานที่เสียชีวิตไป ไม่ใช่ญาติผู้ตายจัดโดยตรง ญาติผู้ตายมาในฐานะแขกผู้มีเกียรติร่วมงาน บทพิธีการใช้ “ประธาน” แทนคำว่า “เจ้าภาพ” (ถ้าผู้จัดเป็นหรือญาติของผู้ตายจัดเอง ก็เปลี่ยนจาก “ประธาน” เป็น “เจ้าภาพ”)

เปิด

1. พิธีกรกล่าวเปิด - ประธานพิธี และผู้ร่วมพิธีพร้อมกัน

“นมัสการพระคุณท่าน เรียนประธาน และผู้มีเกียรติ ผู้ร่วมพิธีทุกท่าน
วันนี้เรามาพร้อมกันเพื่อประกอบพิธีทำบุญอุทิศแก่.....(ชื่อผู้ตาย).....
ที่ได้เสียชีวิต เมื่อวันที่

บัดนี้ครบรอบ 100 วัน ในวันที่..... ท่าน(ชื่อผู้ตาย).....เป็นอดีตผู้บริหาร
และเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นที่เคารพรักของบุคลากรในหน่วยงานและมีคุณูปการต่อ.....(ชื่อหน่วยงาน).....
ของเรามาก จึงได้ร่วมกันจัดงานทำบุญอุทิศให้แก่ท่าน เพื่อแสดงความอาลัยและอุทิศส่วนกุศลให้
ผู้วายชน โดยวันนี้ได้รับเกียรติจากนาย(ชื่อ-ตำแหน่งผู้เป็นประธาน).....เป็นประธานในพิธีนี้

ขอเรียนเชิญผู้ร่วมพิธีทุกท่าน ตั้งใจสำรวมกาย วาจา ใจ เพื่อร่วมประกอบพิธีทำบุญถวาย
มตกภัต อุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับ ขอเชิญทุกท่านประจำที่ให้เรียบร้อย เพื่อประกอบพิธีต่อไป
ครับ/ค่ะ”

เชิญ

2. ประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย

“ขอเรียนเชิญประธานในพิธี จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย และกราบ 3 ครั้ง”
(รอปะธานจุดและกราบ)

3. ประธานพิธีจุดเครื่องทองน้อย

“ขอเรียนเชิญประธานพิธีจุดเครื่องทองน้อยหน้าอัฐิ... (ชื่อผู้ตาย)”
(รอปะธานจุดและกราบ)

4. กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย

“ขอเรียนเชิญทุกท่านกล่าวคำบูชาและคำไหว้พระรัตนตรัยพร้อมกัน”

คำบูชาและคำไหว้พระรัตนตรัย

อิมินา...

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ...

5. อาราธนาศีล / สมาทานศีล

“ขอเรียนเชิญทุกท่านกล่าวคำอาราธนาเบญจศีล”

คำอาราธนาศีล

มะยัง ภันเต....

(พระสงฆ์ให้ศีล ว่าตามจนจบ)

6. อาราธนาพระปริตร

(ศาสนพิธีกรอาราธนาพระปริตร)

วิปตติปฏิกายาเย....

7. พระสงฆ์สวดพุทมนต์

(งานอวมงคลไม่ต้องทำน้ำพุทมนต์ แต่ถ้ามีการทำน้ำพระพุทมนต์ เมื่อถึงบท นโม อะ
หะระโต สัมมาสัมพุทฺธสสะ มเหสีโนห.... ให้เชิญประธาน/เจ้าภาพ จุดเทียนที่ครอบน้ำมนต์ ยก
ประเคนครอบน้ำพุทมนต์)

ถวาย

8. ถวายมตกภัต

“พระสงฆ์ได้สวดพระพุทมนต์จบแล้ว ต่อไปเป็นพิธีถวายมตกภัตอาหาร เพื่ออุทิศส่วนกุศล
แด่ผู้ล่วงลับ ขอเรียนเชิญทุกท่าน กล่าวคำถวายมตกภัต พร้อมกัน”

คำถวายมตกภัต

นะโม.....3 จบ

อิมานิ มะยังภันเต

“ขอเชิญประธาน และญาติผู้ถวายขนม ประเคนภัตอาหารแด่พระสงฆ์”

(รอพระสงฆ์ฉันภัตอาหาร)

9. ถวายไทยธรรม

“ขณะนี้พระสงฆ์ฉันภัตอาหารเรียบร้อยแล้ว ขอเรียนเชิญเจ้าหน้าที่นำเครื่อง
ไทยธรรมตั้ง ณ เบื้องหน้าพระสงฆ์ทุกรูป”

(รอจนเรียบร้อย)

“ขอเรียนเชิญประธาน และญาติผู้ถวายขนม ประเคนเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์”

(รอจนเรียบร้อย)

10. ลาดกุชาโยง / สายโยง จากภาพ/อัฐิ มาวางหน้าพระสงฆ์

“เชิญเจ้าหน้าที่จะลาดภูษาโยงจากภาพ/อัฐิของผู้ล่วงลับ ไปยังเบื้องหน้าพระสงฆ์ เพื่อประกอบพิธีบังสุกุล”

(รอนเรียบร้อย)

11. ทอดผ้าบังสุกุล

“ขอเรียนเชิญประธาน ทอดผ้าบังสุกุลแด่พระสงฆ์”

(กำกับให้ผู้ช่วยพิธีกร/ เจ้าหน้าที่ มอบผ้าให้ประธานและช่วยเหลือประธาน)

12. พระสงฆ์ชักบังสุกุล

(รพระสงฆ์ชักบังสุกุล)

13. พระสงฆ์อนุโมทนา

“ลำดับต่อไป พระสงฆ์อนุโมทนาให้พร ขอเรียนเชิญประธาน และญาติผู้วายชนม์ ตั้งใจกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลแด่ผู้ล่วงลับ และตั้งใจรับพรจากพระสงฆ์”

(พระสงฆ์ให้พรภาษาบาลี)

14. กรวดน้ำ – รับพร

(กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลแด่ผู้ล่วงลับและตั้งใจรับพรจากพระสงฆ์)

15. กราบลาพระรัตนตรัย

“ขอเรียนเชิญทุกท่านกล่าวคำไหว้พระ กราบลาพระรัตนตรัย”

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ....

ปิด

“ขอขอบพระคุณท่านประธานในพิธี และทุกท่านที่ให้เกียรติมาร่วมพิธีทำบุญ 100 วัน เพื่ออุทิศให้แก่.....(ชื่อผู้ตาย)..... ขอให้บุญกุศลที่ได้ร่วมกันสร้าง นี้ส่งผลให้ผู้วายชน....(ชื่อผู้ตาย)..... จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพ พ้นจากทุกข์ทรมานแห่งราหู และขอให้ผู้มีเกียรติทุกท่านประสบความสุข และความเจริญรุ่งด้วย ขอปิดพิธีเพียงเท่านี้”

ตัวอย่างบทศาสนพิธีกร งานถวายผ้าป่า

เงื่อนไขการเขียนบท

กรณีตัวอย่างนี้เป็นการทอดผ้าป่า โดยนิมนต์พระภิกษุมาทำพิธีทางศาสนา และมีวัตถุประสงค์แฝงคือการระดมทุนเพื่อสร้างศูนย์การเรียนรู้ของโรงเรียน มีการกล่าวเปิดของประธานในพิธี แต่ไม่มีกล่าวรายงาน

เปิด

1. พิธีการกล่าวเปิด -ประธานพิธี และผู้ร่วมพิธีพร้อมกัน

“นมัสการพระคุณท่าน เรียนประธาน และผู้มีเกียรติ ผู้ร่วมพิธีทุกท่าน
วันนี้เรามาพร้อมกันเพื่อประกอบพิธีทำบุญอุทิศแก่.....(ชื่อผู้ตาย).....
ที่ได้เสียชีวิต เมื่อวันที่

การทอดผ้าป่าในวันนี้เป็นการบำเพ็ญบุญของพวกเราใน 2 มิติ คือ การถวายผ้าให้แก่พระภิกษุผู้ที่ต้องการนำผ้าไปใช้สอยตามพุทธานุญาต และอีกมิติหนึ่งเป็นมิติสมัยใหม่ คือการร่วมกันระดมทุนมาสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้ลูกหลานเราได้ใช้ศึกษา เนื่องจากงบประมาณทางราชการไม่เพียงพอ พวกเราจึงต้องใช้กลไกของสังคมศาสนามาเชื่อมโยงให้เกิดความศรัทธาเชื่อมั่นในกุศลที่พวกเราจะสร้าง โดยวันนี้ได้รับเกียรติจากนาย(ชื่อ-ตำแหน่งผู้เป็นประธาน).....เป็นประธานในพิธีนี้ ท่านเป็น.....(ใส่คุณสมบัติที่ประธานมีให้เหมาะสม)...

บัดนี้ทุกอย่างพร้อมแล้ว ขอเรียนเชิญผู้ร่วมพิธีทุกท่าน ขอเชิญทุกท่านประจำที่ให้เรียบร้อยเพื่อประกอบพิธีต่อไปครับ/ค่ะ”

เชิญ

2. ประธานพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย

“ขอเรียนเชิญประธานในพิธี จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย และกราบ 3 ครั้ง”

(รอประธานจุดและกราบ)

“ขอเรียนเชิญทุกท่านกล่าวคำบูชาและคำไหว้พระรัตนตรัยพร้อมกัน”

คำบูชาและคำไหว้พระรัตนตรัย

อิมีนา...

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ...

3. อารธนาศีล / สมาทานศีล

“ขอเรียนเชิญทุกท่านกล่าวคำอารธนาเบญจศีล ครับ/ค่ะ”

คำอารธนาศีล

มะยัง ภันเต....

(พระสงฆ์ให้ศีล ว่าตามจนจบ)

4) พิธีการเปิด

“ลำดับต่อไป ขอเรียนเชิญท่าน(ชื่อ-ตำแหน่งผู้เป็นประธาน).....” ได้เปิดพิธีการ
ทอดผ้าป่าแล้ววัตถุประสงค์ของการทอดผ้าป่าครั้งนี้ ขอเรียนเชิญครับ”

(ประธานกล่าวจนจบ)

ถวาย

5) ประธานพิธีหรือเจ้าภาพประกอบผ้าไตร/ผ้าป่า

“เจ้าหน้าที่มอบผ้าป่าให้ประธาน ขอให้ท่านประธานได้ประกอบผ้าไว้ เพื่อจะได้กล่าวคำถวายผ้าป่าพร้อมกัน”

“ขอเรียนเชิญทุกท่านกล่าวคำถวายผ้าป่าพร้อมกัน”

คำถวายผ้าป่า

นะโม.....3 จบ

7) นำผ้าไตรจีวรไปวางไว้ที่ยังที่ที่จัดเตรียมไว้ถวายภัตตาหาร

“ขอเชิญประธานได้นำผ้าไปวางไว้ที่ต้นผ้าป่า ที่จัดไว้ครับ

8) นิมนต์พระสงฆ์ลงมาพิจารณาผ้าป่า

(เจ้าหน้าที่เตรียมพัตรหรือตาลปัตรถวายพระสงฆ์)

(สำหรับพระกล่าว "อิมัง ปิงสุกุลจีวรัง อสสามิกัง มยหัง ปาปุณาติ" เสร็จแล้วพระสงฆ์เดินกลับ)

9) ประธานพิธีหรือเจ้าภาพประเคนจตุปัจจัยไทยธรรมแด่พระสงฆ์

“ขอเชิญเจ้าภาพ ประเคนจตุปัจจัยไทยธรรมแด่พระสงฆ์”

(ประเคนสิ่งของต่างที่เตรียมไว้แก่พระสงฆ์)

10. พระสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถา/ให้พรภาษา

“ลำดับต่อไป พระสงฆ์จะกล่าวคำสัมโมทนียกถาและให้พรภาษาบาลีต่อไป ขอกราบอาราธนาพระคุณท่าน ครับ/คะ”

11. กรวดน้ำ – รับพร

(เมื่อจบสัมโมทนียกถา พระสงฆ์อาจเว้นระยะให้ศาสนพิธีกรพูด แต่หากไม่เว้นท่านขึ้น ยะ
ธา ...เลยก็ไม่ต้องพูด)

“ขอเรียนเชิญทุกท่านตั้งใจรับพรและกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศลแด่สรรพสัตว์”

12. กราบลาพระรัตนตรัย

“ขอเรียนเชิญทุกท่านกล่าวคำไหว้พระ กราบลาพระรัตนตรัย”

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ

ปิด

“ขอขอบพระคุณท่านประธานในพิธีชื่อ-ตำแหน่ง.....และทุกท่านที่ให้เกิดความร่วมมือ
งาน การทำบุญทอดผ้าป่าวันนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของพวกเราอย่างยิ่ง ขออานิสงส์นี้จงส่งผล
ให้ท่านทั้งหลายได้ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ยิ่งๆ ขึ้นไป และขอให้ท่านมีความเจริญรุ่งเรืองตลอดไป”

ศูนย์นวัตกรรมทางสังคมและการบริการวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
340 ถนนสุรนารายณ์
ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา